N° 281. | A° 1859.

VRIJDAG 25 NOVEMBER.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

De Abonnementsprijs is *f* 24 's jaars of *f* 6 per drie maanden franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaren en Postkantoren abonneren.
Enkele Nommers 10 Cents.

Bureau: Hoogstraat Wijk 10, N° 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels . . *f* 1.—
Iedere regel meer . . . . - 0.20
Andere Advertentien per regel . . . . - 0.20
Groote letters naar plaatsruimte.— Bij iedere Advertentie 45 Censt voor zegelregt en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een
BIJBLAD.

ITALIË.

Tenzij men zich nog altijd op het uitgestrekte gebied der ijdele bespiegelingen wil bewegen, valt van de toekomst van Italië weinig te zeggen. De Italiaansche quaestie is nog geen stap tot haar beslissing genaderd: en zelfs wanneer eindelijk een Congres de quaestie voor het oogenblik uit de wereld zal hebben geholpen, zal het nog zeer te bezien staan, of de oplossing natuurlijk en bevredigend kan genoemd worden.

Ziedaar nu bijkans vijf maanden verloopen, sints de mare van wapenstilstand en vrede Europa in verbazing bragt; vijf maanden vol raadselen voor de politiek en de toekomst van ons werelddeel; vijf maanden vol afmatting voor het Italiaansche volk. De sphinx, op wien de volken en de vorsten beide van het Schiereiland het oog hebben gerigt, veelal zwijgend en slechts nu en dan in een enkel duister woord zijn orakeltaal ten beste gevend; zijn uitspraak „ Italië vrij tot aan de Adriatische zee" onopgelost en onvervuld; zijn raadselen raadselachtiger en geheimzinniger dan ooit.

De Italianen, zij die hun beste en edelste krachten ingespannen hebben om dat raadsel der vrijheid tot aan de Adriatische zee op te lossen; zij, die — om de beeldspraak te laten varen — zoo in de hitte van den strijd als te midden der afmattende gedwongen rust getoond hebben het genot van vrijheid en onafhankelijkheid waardig te zijn — de Italianen teregt bewonderd en geëerd door het niet politieke — maar ten speelbal der luimen van het wèl politieke Europa: en gereed om, in het ongestoord bezit der sympathie van elken vriend van vooruitgang en verlichting, opgeofferd te worden aan een idée of aan een gril, of aan een hun vreemde politieke kansberekening.

De aanhechting van het grootste deel van Midden-Italië aan Victor Emmanuel's Staten door Franschen invloed zoo al niet onmogelijk, toch in de hoogste mate onwaarschijnlijk gemaakt; een behoorlijke regeling zelfs van den tegenwoordigen halfslachtigen en tot ontbinding leidenden toestand van dezelfde zijde belet; den Prins van Carignan op de eenstemmige uitnoodiging om het Regentschap te aanvaarden, een weigerend antwoord opgedrongen, en ter naauwernood toegestaan, dat Buoncompagni zijne plaats vervulle; de zaken zóó geleid, dat een gevoel van malaise bij de bevolking onvermijdelijk wordt; aan het Midden-Italiaansche leger in een toestand van onzekerheid en uitputtende werkeloosheid een slag toegebragt, erger dan de zwaarste nederlaag, in het open veld geleden; de Italiaansche krijgsman bij uitnemendheid, wiens naam meer dan eenige andere moed en vertrouwen wekte en eenheid bragt, ook in den chaos van verschillende wenschen en belangen — *Garibaldi genoodzaakt* om in het belang der Italiaansche zaak-zelve *vrijwillig* terug te treden. En te midden van dat alles vrijzinnige constitutiën opgedolven, die de verdreven Hertogen hun Volken *hadden willen* geven in 1848, toen zij er tot hun spijt door den Oostenrijkschen invloed in werden verhinderd; en geen middelen gespaard om, met die liberale Vorsten, dienzelfden Oostenrijkschen invloed, maar thans door Fransche hulp gesteund, in het land terug te roepen.

Bij de beoordeeling van het vredestractaat van Villafranca dat nu door het adviseerend of slechts beraadslagend (?) Congres schijnt te moeten worden geratificeerd; en bij de beantwoording der vraag, die zich daarbij terstond voordoet: wat heeft Frankrijk bij *dezen* oorlog, besloten door *dezen* vrede, gewonnen? — gaat men meestal van het denkbeeld uit, dat Frankrijk's winst, al is die dan ook niet zoo terstond met het bloote oog te onderscheiden, toch wel in een geheimzinnig hoekje verborgen zal liggen. Men onderstelt, dat Napoleon noch dezen oorlog begonnen, noch dezen vrede gesloten zou hebben, had hij niet in het een zoowel als in het ander voordeel voor zijne politiek gezien; en daarin heeft men regt. Maar men onderstelt tevens, dat dat verwachte voordeel werkelijk verkregen, dat Napoleon's wensch vervuld is; en daarin heeft men onregt. De Napoleontische politiek, zooals die door den tegenwoordigen Keizer der Franschen is gevoerd, is tot hiertoe zóó wèl overlegd en tevens met zóó gelukkigen uitslag bekroond geweest, dat men er allengs toe is gekomen, den vertegenwoordiger dier politiek niet alleen zeldzame en groote — die bezit hij ongetwijfeld — maar zelfs bovenmenschelijke en bovennatuurlijke bekwaamheid toe te kennen. Bij dien gelukkige kan men zich geen tegenspoed, bij dat genie geen misslag denken; en zelfs een zeer tastbaar échec zou, waar het hem betrof, kans hebben om door de publieke opinie in het resultaat der slimste politieke berekening, in een middel te meer ter bereiking van zijn doel te worden herschapen.

Zoo vinden zij, die beweren dat het Napoleontische Frankrijk uit den jongsten oorlog weinig of geene vruchten heeft getrokken, bij de groote menigte geen geloof. En toch is er, zelfs bij gezet onderzoek, van die denkbeeldige resultaten voor alsnog weinig te zien. De Fransche legerbenden hebben nieuwe zegepralen behaald: het Fransche volk heeft den roem, dat voedsel zijner nationaliteit, gretig tot zich genomen; ziedaar zeker een gunstig resultaat voor de tegenwoordige dynastie in Frankrijk. Daartegenover staat, dat de veldtogt te kort en daarom de glorie te gering is geweest, om te kunnen verzadigen. Maar voor het overige: Frankrijk heeft zich door den jongsten veldtogt geene vrienden of bondgenooten verworven. Hoe de Italianen de Fransche, hun wenschen aanhoudend dwarsboomende politiek beschouwen, laat zich gemakkelijk gissen; of Sardinië zich onder het Fransche patronaat, zooals het thans wordt uitgeoefend, bijzonder aangenaam en behagelijk beweegt, is aan redelijken twijfel onderhevig. En wat Oostenrijk betreft, zoo iets in staat is, dat land tot een bondgenoot te maken waarop voor Frankrijk te rekenen valt, zeker niet een oorlog als de laatste, gevolgd zelfs door een vrede als die van Villafranca, gevolgd zelfs door de herstelling der Hertogen. Bij de eerste proef, die het Oostenrijksche bondgenootschap zou hebben te doorstaan, zou het naar onze overtuiging blijken, ijdel te zijn. Voor de juistheid dier beschouwing pleit de geschiedenis, pleit ook de beteekenis der positie, door Oostenrijk in Europa ingenomen. Maar Rome en haar geestelijkheid dan, wier magt, al steunt zij ook op den wegbrokkelenden grond der gepetrifieerde traditie, nog zoo groot en vol invloed is? Rome, die klip waarop elke poging, tot bevrijding van Italië ondernomen, dreigt te stranden, en waarop *alleen* misschien de laatste metterdaad gestrand *is*? Is Rome tevreden, gevoelen haar dienaars zich door nieuwe banden van dankbaarheid aan Frankrijk en zijn Keizer verknocht? Het is niet waarschijnlijk. Heeft Napoleon thans ook al aan de revolutie paal en perk gesteld, te vergeten is het toch niet, dat op *zijn* tooverwoord ook, die revolutie losgebroken was.

En wat het overige Europa betreft: de verhouding tusschen Frankrijk en Rusland blijkt niet zóó hartelijk en innig te zijn, als na het einde van den oorlog in de Krim, en bovenal bij de ontmoeting te Stuttgartt werd voorspeld; de stem der Duitsche nationaliteit, die zich in het bijkans afgeloopen jaar zoo luide en ernstig deed hooren, getuigt zeker niet van vriendschappelijke gezindheid jegens Frankrijk; en van Engeland's sympathieën en van Engeland's belang — die beide magtige hefboomen der nog altijd magtige Engelsche politiek, raakt het Keizerrijk met elken dag meer vervreemd.

Absoluut gunstige resultaten zien wij dus door Frankrijk in den laatsten oorlog weinig of geene verkregen. Bij een volgende gelegenheid zullen wij de Napoleontische politiek, in het bijzonder betreffende Engeland, nader beschouwen.

BUITENLAND.

LONDEN den 23 November.

Het bezoek van Prins en Prinses Frederik Willem van Pruissen aan het Engelsche Hof schijnt veel langduriger te zullen zijn dan aanvankelijk gedacht was. Men zegt dat zij van den 5 tot den 24 december met het Hof te Osborne zullen doorbrengen. De negentiende verjaardag der Prinses werd eergisteren te Windsor feestelijk gevierd en de maaltijd bij die gelegenheid in de prachtige zaal van Waterloo aangerigt.

Reeds is gemeld dat H. M. het verlangen eener deputatie uit Canada, om een harer Zonen een bezoek aan die volkplanting te doen brengen, na rijp beraad heeft ingewilligd, maar het schijnt nog niet zoo zeker of de Prins van Wallis dan wel Prins Arthur die reis maken zal. Wel verzekert men dat diegene der beide Prinsen welke derwaarts gaat niet alleen de inwijding der groote openbare werken aldaar bij zal wonen, zijne Vorstelijke tegenwoordigheid waarbij het hoofddoel van het verzoek was, maar dat hij daarna nog een geruimen tijd in Canada door zal brengen, om zich met alle belangrijke plaatsen en met de gesteldheid des Lands naauwkeurig bekend te maken.

Lord Elphinstone heeft, zegt men, uit de hier tot openbaren verkoop overgebragte verzameling der Indische juweelen van Jhansi twee halssieraden ter waarde van £ 19,000 aangekocht, en is voornemens die aan H. M. als geschenk aan te bieden.

— In een dezer dagen gehouden Kabinetsraad is eene commissie benoemd, uit sir C. Lewis, sir G. Grey en den heer Milner Gibson bestaande, tot het uitbrengen van rapport aan het Kabinet over den aard der wet op de parlementaire hervorming, die in de volgende Zitting het Parlement voorgelegd zou worden. In den laatstleden zaturdag gehouden Kabinetsraad heeft die commissie sommige harer opmerkingen bereids medegedeeld. Voor het tegenwoordige zou het Ministerie den maatregel alleen tot eene uitbreiding van het kiesregt willen bepalen en de overige punten tot later uitstellen of die tot afzonderlijke maatregelen maken. De Ministers meenen namelijk gedurende de tegenwoordige crisis geen maatregel te moeten voorslaan die, bijaldien hij verworpen wierd, de ontbinding van het Parlement zou kunnen na zich slepen.

— Ten opzigte van het nieuwe gebouw voor het departement van buitenlandsche zaken is nog altijd geen besluit genomen, naardien de eerste minister Palmerston zich, in wederspraak met verscheiden zijner ambtgenooten, tegen den Gothischen stijl blijft verklaren. Intusschen wordt het hoog tijd het thans bestaand gebouw door een ander te doen vervangen, want gedeeltelijk is het zoo bouwvallig, dat reeds lord Malmesbury eenmaal gevaar liep onder instortende balken verpletterd te worden. Ook het gebouw van het Ministerie van Kolonien kan de ontzettende verzameling van boeken en papieren in zijne bovenste verdiepingen niet langer dragen en dreigt, naar sommiger welligt wat te zwaarmoedige bewering, met instorting.

— De burgers van Newcastle hebben tot oprigting van een gedenkteeken voor den onlangs overledenen ingenieur R. Stephenson besloten.

— Ten gevolge van den ongunstigen staat des weders en der zee hebben de duikers hunne nasporingen in en rondom het wrak van de Royal Charter in den laatsten tijd moeten staken. Laatstleden zondag zijn weder 15 en maandag 4 lijken opgevischt.

— Een Schotsch heer, die eene langdurige reis door Frankrijk gemaakt, bijna al de groote steden bezocht en met lieden van allerlei stand gesprekken gehouden heeft, verklaart in een brief aan een der dagbladen dat hij de stemming der Franschen ten opzigte der Engelschen alles behalve vijandig heeft bevonden.

— Uit Rio-Janeiro berigt men dat de Keizer en de Keizerin den 1 october naar de nog nooit door hen bezochte noordelijke provincien zijn afgereisd, waar zij denkelijk vijf of zes maanden zullen doorbrengen, dewijl de Keizer zijne begeerte heeft te kennen gegeven om die provincien in alle bijzonderheden te leeren kennen.

— Professor Sedgwick heeft eene mededeeling van dr. Livingstone ontvangen, gedagteekend Rivier Zambesi (Oost-Afrika) 27 mei jl., waarin deze de ontdekking meldt van eene streek, die aan de Hooglanden van Schotland doet denken, en waar de bewoners de katoenteelt op groote schaal uitoefenen, terwijl ieder dit spint en weeft.

PARIJS den 23 November.

(*Particuliere Correspondentie.*)

De Moniteur deelt heden morgen mede dat de Regering de delegatie van den heer Buoncompagni niet afkeurt, daar de handhaving der orde het eenige doel is van de vereeniging der Regeringen van Midden-Italië in dezelfde hand. „Wij moeten bij deze gelegenheid herinneren dat de Moniteur het eenige orgaan is van de politiek der Regering." Men heeft zich afgevraagd welke beteekenis die regels, bij de officiële nota gevoegd, konden hebben, te meer daar de nota juist herhaalt hetgeen door la Patrie en le Constitutionnel is gezegd geworden. Ik voor mij geloof dat zij geene andere dan eene persoonlijke bedoeling hebben; de Minister van Staat laat geene enkele gelegenheid voorbijgaan om de twee of drie officieuse bladen eene kleine hatelijkheid te zeggen.

Men begrijpt dat de officiële nota dient om aan de eischen van Engeland eenige bevrediging te schenken.

Heden is de Morning Post aangekomen met het artikel, waarvan de hoofdinhoud door den telegraaf was gemeld. Het is zeer cathegorisch. Engeland wil niet dat de besluiten van het Congres executoir zullen zijn, d. i. dat men geen geweld zal gebruiken om die besluiten ten uitvoer te leggen. Oostenrijk van zijne zijde, wil niets weten van een Congres, dat niets zou beslissen. Frankrijk drijft tusschen die beiden in. De vereeniging voorstellen van een Congres, zonder deelneming van Engeland, kan Frankrijk niet, want Pruissen heeft zich verbonden niets zonder Engeland te doen en Rusland zal daarin Pruissen bijvallen. **Van deze zijde dus zal het Frankrijk moeijelijk vallen zijne opinie tegenover die van Engeland te doen zegevieren.**

Zal het gelukkiger zijn van eene andere zijde? Lord Cowley is naar Engeland vertrokken en wordt morgen terugverwacht. Men zegt dat hij het voorstel mede zal brengen tot eene algemeene ontwapening. Dat is thans de groote questie, de groote utopie!

Het bovenbedoelde artikel in den Morning Post wordt gevolgd door een ander, waarin al de kansen van een oorlog tusschen Frankrijk en Engeland worden overwogen; wij wapenen ons, zoo luidt het aan het einde, maar wij denken niet aan een inval in Frankrijk: Frankrijk is te verstandig om te denken aan een inval bij ons.

Eene redevoering, door den kapitein Vernon op een banket te Adington uitgesproken, behelst de hevigste aanvallen tegen Frankrijk.

Waar toch is de goede tijd van het Bondgenootschap en de *entente cordiale!*

Omtrent de Chinesche expeditie heerscht tweeërlei meening. Volgens sommigen is zij uitgesteld, volgens anderen zullen de troepen in alle haast vertrekken om elke beweging te voorkomen die de Engelschen zonder onze deelneming zouden kunnen ondernemen. Aan welke zijde ligt de waarheid?

De graaf d'Haussonville zou zijn artikel in den vorm eener brochure uitgeven, toen de waarschuwing kwam, waarop de drukker weigerde het werk af te leveren. De heer d'Haussonville, die, alvorens zijn artikel uit te geven, zich van de toestemming van de hoofden der balie had verzekerd, zal eene vervolging tegen hem instellen.

Morgen verschijnt in le Siècle een artikel van den politieken redacteur, den heer Havin, waarin de goedkeuring, in de nota van den Moniteur vervat, wordt toegejuicht en verklaard dat zij eene concessie bevat volkomen geschikt om Engeland te bevredigen.

Men spreekt wederom van ministeriële veranderingen. De heer Laity (bevriend met den Keizer en betrokken in de onderneming van Boulogne in 1840) zou aan binnenlandsche zaken, de heer de Persigny aan buitenlandsche zaken geroepen worden en graaf Walewski den heer Fould als minister van Staat vervangen.

L'Ami de la Religion zal door den heer Berryer verdedigd worden in het proces waarmede het blad wordt bedreigd, wegens den onechten brief van Victor Emmanuel.

(*Andere Correspondentie.*)

Het artikel, door den graaf d'Haussonville geschreven, onder den titel van *Brief aan de dekens der orde van advokaten*, heeft in de hoogste mate den toorn gaande gemaakt van de Regering. Het blad, waarin deze brief was opgenomen, wordt beschouwd als het orgaan der Orleanistische partij.

De correspondent van l'Etoile Belge, de heer Desmoulins, had ll. vrijdag aan zijn blad de drukproeven van dat artikel toegezonden. In dit feit heeft de administratie een bewijs willen zien van de verstandhouding van dien correspondent met de Orleanisten.

Bovendien weet de Regering dat de Republikeinen, de Orleanisten en Legitimisten zich op dit oogenblik op het terrein der oppositie aaneensluiten en, althans tijdelijk, den strijd voor hunne particuliere gevoelens opgevende, zich voorstellen hunne krachten te vereenigen tegen het thans heerschende regeringsstelsel. Sedert eenige dagen zijn er geruchten in omloop betreffende eene Orleanistische zamenzwering. Deze benaming wordt aan de vermeende zamenzwering gegeven, omdat het doel van al degenen die aan de oppositie deel nemen daarheen strekt om tot een waarlijk constitutionneel régime te komen. En het is in de eerste plaats de dynastie van Orleans die het constitutionnele stelsel vertegenwoordigt.

Zoo als ik zeide: men spreekt van eene Orleanistische zamenzwering. De politie heeft huiszoekingen gedaan bij een zeker aantal personen: de commissaris van politie in het quartier des Italiens, de heer Martinet, heeft ook eene huiszoeking ingesteld bij den heer Desmoulins. Men hoopte bij hem of bij de anderen een of ander stuk of gedrukte circulaire te vinden, waardoor eene afspraak of zamenspanning zou worden aan het licht gebragt. Men heeft hoegenaamd niets ontdekt.

Trouwens, ik vraag u, wie zou onder de tegenwoordige Regering in Frankrijk *kunnen* zamenzweren? De Regering is gewapend met de vreeselijke wet van openbare veiligheid, welke haar veroorlooft om ieder die haar bezorgdheid inboezemt te doen verdwijnen; bovendien is het leger geheel op de hand des Keizers en in zijne gelederen is op geene de minste medewerking te rekenen.

Het volk te Parijs is voor het oogenblik niet gestemd om de barrikaden op te werpen, of om de soldaten te bestrijden die zoo pas in Italië hebben gevochten. Daarbij heeft de Keizer Frankrijk verheven tot eene hoogte, welke het eerste Keizerrijk niet had bereikt. Revolutiën worden in Frankrijk alleen gemaakt door het volk van Parijs. Van dien kant is er dus voor het oogenblik niets te vreezen.

Desniettemin is het volkomen waar dat er zich eene zeer ernstige ontevredenheid openbaart, dat de oppositie het hoofd begint op te steken, dat er eene algemeene malaise heerscht.

Het zijn echter nog geene voorteekenen van eene revolutie en, ik herhaal het, Napoleon III heeft den nationalen trots eene te groote voldoening in het buitenland geschonken, dan dat hij iets te vreezen zou hebben. Denk u den Keizer weg en alles verandert.

Intusschen duurt de willekeur in al de particuliere handelingen van de mannen die in het tegenwoordige stelsel eene plaats innemen onverminderd voort, en de positie van allen, die de pen voeren, wordt hoogst moeijelijk.

— De markies de Banneville is heden met het geratificeerde tractaat alhier aangekomen.

— Men verneemt dat de graaf von Rechberg den Prins von Metternich zal ter zijde staan om Oostenrijk op het Congres te vertegenwoordigen.

— Het dagblad l'Ami de la Religion zegt dat de bekende brief van den graaf d'Haussonville, die den Courrier du Dimanche op eene waarschuwing is te staan gekomen, niet onbeantwoord blijven zal, naardien de regtsgeleerden Plocque, Berryer en Dufaure voornemens zijn gezamenlijk door eene rijpelijk overwogene consultatie de vragen te beantwoorden, door genoemden publicist aan de regtskundigen voorgesteld.

— De heer Dubut, intendant-generaal van de Chinesche expeditie, is te Marseille aangekomen om haar vertrek voor te bereiden. De bataillons van het 101ste en 102de regement van linie, aangewezen om deel uit te maken van deze expeditie, zijn van Lyon naar Marseille vertrokken. Het 2de bataillon jagers heeft gisteren Parijs verlaten om te Brest te worden ingescheept.

KEULEN den 23 November.

De Berlijner politie heeft het andermaal opvoeren van een kluchtspel van dr. Girndt, Cesar Bock getiteld, verboden, nadat zoowel de Fransche als de Oostenrijksche gezant zich over het vertoonen daarvan bezwaard hadden, niettegenstaande de tooneel-censuur, aan wier oordeel het stuk onderworpen geweest was, geene bedenking daartegen gemaakt had. In dat kluchtspel stellen de hoofden der tooneelspelers de koppen van verschillende dieren voor. Het publiek had er zich niet weinig mede vermaakt.

Het getal der openbare kunstwerken te Berlijn wordt eerlang weder met een nieuw vermeerderd. De Prins Regent heeft namelijk de bronzen groep aangekocht, die den strijd van Sint Joris met den draak voorstelt en door professor Kisz vervaardigd is, en de plaatsing daarvan op een der openbare pleinen der residentie, voorloopig op dat voor de Opera, bevolen.

— Zoowel wegens het programma der Wurzburger Conferentie als wegens den vorm der uitnoodiging tot deelneming daaraan verneemt men deze bijzonderheden: er zijn verschillende kathegorien gesteld, naar de houding welke de Regeringen ten opzigte der vroegere Munchener Conferentie en van de voorstellen tot herziening der militaire Bondsconstitutie hadden aangenomen, en naar de verwachtingen welke men van haar voedde. Zoo is de uitnoodiging aan eenige Regeringen regtstreeks en officieel gedaan, terwijl aan andere het houden der zamenkomst alleen is medegedeeld en het aan hare keuze is overgelaten daaraan al of niet deel te nemen. Onder de Regeringen welke dit om de eene of andere reden denkelijk niet doen zullen, noemt men Brunswijk, Hannover, Oldenburg en Baden. Wat het programma betreft, behalve de reeds vroeger medegedeelde onderwerpen, zou daartoe het overwegen van eene gemeenschappelijke handelwijze ten opzigte der dagbladen die organen der Regeringen zijn, en het, des noodig, nemen van voorzigtigheidsmaatregelen tegen mogelijke handelingen der te Coburg gevestigde zoogenaamde Nationale Vereeniging behooren.

— De Hertogdommen Meiningen en Coburg hebben een goeden voorwaartschen stap tot materiële vereeniging van Duitschland gedaan, door overeen te komen dat van 1 januarij af de fabriekarbeiders van den eenen dier Staten hun beroep ook in den anderen zullen kunnen uitoefenen, zonder daartoe een bijzonder verlof te vragen. Het plan moet bestaan om een verdrag tusschen die beide Hertogdommen en Beijeren te sluiten, waardoor de genoemde vrijheid zich ook tot dat Land zou uitstrekken.

— Indien het Mainzer Journal goed onderrigt is, zou de Keur-Hessische gezant te Berlijn, ten gevolge der houding van Pruissen in de zaak der Hessische Staatsregeling, reeds zoo goed als teruggeroepen wezen.

— Onder het voorzitterschap des Keizers werd den 20 dezer te Weenen een Ministerraad gehouden, die zich uitsluitend met de buitenlandsche staatkunde bezig hield. Intusschen is de aandacht der Oostenrijksche Staatslieden thans even zeer op de binnenlandsche belangen gevestigd en wint de meening veld dat het heil des Rijks alleen in eene grondwettige constitutie gevonden worden kan. Zelfs in de bijeenkomsten der commissien van vertrouwde mannen tot overweging der gemeentewet moeten zich stemmen in dien geest hebben doen hooren.

— De Oostenrijksche oorlogsstoomboot Elizabeth kwam den 13 dezer te Pola aan en zette, nadat de Aartshertog Ferdinand Maximilaan en zijne Gemalin zich daarop ingescheept hadden, haren togt voort. Zij zou Ragusa, Corfu, Malta, Algerië en Gibraltar aandoen, daarna te Madeira ankeren en vervolgens over de Kaap Verdische eilanden en Fernambucco naar Rio Janeiro stevenen.

— De Zweedsche Regering heeft, nadat twee wetsontwerpen ter regeling van de godsdienstvrijheid, door twee van de vier Standen, die namelijk van den adel en der geestelijkheid, waren verworpen omdat zij een te vrijzinnigen geest ademden, thans een derde, geheel omgewerkt, wetsontwerp aangeboden. In dit ontwerp, dat ten onregte den schijn aanneemt van groote concessiën te doen aan den geest des tijds, wordt integendeel als 't ware eene nieuwe sanctie verleend aan de onverdraagzame bepalingen der oude wetgeving. Het is dan ook dientengevolge met kracht bestreden in de zitting van den Stand der Burgers van den 9 dezer. Ongelukkigerwijze staat de Stand der Burgers, — waartoe, behoudens een aantal echt verlichte mannen, toch ook, blijkens het verslag der zitting, nog enkele behooren die meenen dat men de vrije uitoefening en prediking van andere godsdiensten dan de Luthersche met kracht behoort te onderdrukken of naauw te beperken, — in deze zaak geheel alleen. De vergaderingen van den Adel en den Geestelijken stand hebben het ontwerp goedgekeurd en die van den Boerenstand, waarin de ruimere inzigten van den Burgerstand nog lang niet algemeen zijn doorgedrongen, heeft zich met die goedkeuring vereenigd. Daar echter die stemmingen slechts voorloopig zijn en alleen tot leiddraad moeten dienen voor het Wetgevend Comité, dat de Regeringsvoorstellen behandelt, is alle hoop nog niet verloren dat de krachtige tegenstand van den Burgerstand Zweden bewaren zal voor de schande van in eene onverdraagzaamheid en eene onderdrukking der gewetensvrijheid te blijven volharden, die dubbel treurig zijn wanneer zij voorkomen in een Land, waar het vrije Protestantismus wordt beleden.

Het voorstel om den Koning van Zweden te verzoeken een dag voor zijne krooning te bepalen is door den Stand der Boeren verworpen, maar door de drie overige Standen goedgekeurd.

Aan den Rijksraad is een voorstel des Konings wegens de spoorwegen voorgelegd, met mededeeling dat de Regering voornemens is, in verband daarmede eene nieuwe amortisatie-leening van 25 millioen, namelijk 20 in het buiten- en 5 in het binnenland, te sluiten.

Per Telegraaf.

LONDEN den 24 November.

De Koningin heeft gisteren lord Cowley, den gezant van Engeland te Parijs, in een bijzonder gehoor ontvangen.

Volgens een loopend gerucht zou Nena-Sahib overleden zijn.

(*Tweede depêche.*)

Het stoomschip Tasmania heeft tijdingen uit West-Indië aangebragt en £ 132,733 in specie.

Te Cordova waren den 26sten de handelsomzettingen weinig levendig. Op Barbados en Demerara was het uitzigt op den oogst uitmuntend. In Haïti heerschte volkomen rust. Te Valparaiso is de generaal Vidaurri Leal vermoord en de invoer van wapenen verboden. Volgens berigt uit Callao van den 12 october, was Castilla met elf bodems naar Guayaquil vertrokken.

PARIJS den 24 November.

De Patrie zegt dat de hinderpalen, door de gevoeligheid van Oostenrijk over de benoeming van den heer Buoncompagni ontstaan, weldra uit den weg geruimd zullen zijn.

Lord Cowley is hier uit Engeland teruggekeerd, werwaarts hij het formeel voorstel tot wederzijdsche ontwapening zou hebben overgebragt.

Frankrijk 3 pc. Slotkoers 70.15.

MARSEILLE den 23 November.

De dagbladen van Algiers wederspreken het berigt dat de generaal de Liniers overleden is.

Het officieel dagblad der Beide Siciliën berigt dat de heer Paulin Talabot verwacht wordt, om eene overeenkomst wegens den gang der werkzaamheden van den spoorweg van Napels naar Tarente te sluiten, van welken hij met de heeren Blount en Rothschild concessionaris is.

Uit Nizza wordt gisteren berigt dat Garibaldi die stad verlaten en zich naar Genua begeven had. Hij had de ingezetenen van Nizza toegesproken en hun gezegd bereid te zijn de wapenen ingeval van nood weder op te vatten. „Sluiten wij ons, zeide hij, bij Victor Emmanuel aan; laat ons gewapend blijven zóó lang nog slechts *één* duim gronds onderdrukt blijft."

De Koning werd te Nizza verwacht, om een bezoek aan de Russische Keizerin Weduwe te brengen.

(*Andere depêche.*)

De post uit Konstantinopel is heden hier aangekomen. Kamil-pacha, voorzitter van den grooten raad van justitie, is op disponibiliteit gesteld en door Saffetti-pacha vervangen. Zware stormen hebben in de Zwarte Zee talrijke scheepsrampen veroorzaakt. — De troepen in Syrië, die twee jaren lang onbetaald bleven, hebben nu hunne achterstallige soldij ontvangen. Door de Porte is aan Zarif-pacha eene gratificatie van duizend beurzen verleend. — Op de Montenegrijnsche grenzen hebben gevechten tusschen de Montenegrijnen en de Oostenrijkers plaats gehad, die echter met de politiek niets te maken hadden.

BERN den 23 November.

De heer Jocteau, Sardinisch minister bij den Zwitserschen Bond, heeft den Bondsraad kennis gegeven dat hij met verlof naar Turijn vertrekt. Gedurende zijne afwezigheid zal hij door den eersten gezantschapssecretaris vervangen worden.

FRANKFORT den 24 November.

In de zitting van den Bondsdag op heden heeft de commissie, aan welke de questie der constitutie in Keur-Hessen was gerenvoyeerd, op nieuw rapport uitgebragt. Daarin komt o. a. voor dat de gezant van Keur-Hessen zich vereenigt met het voorstel der Commissie. Om aan den wensch der Kamer te voldoen zouden eenige concessien gedaan, maar overigens de Constitutie van 1852 gehandhaafd worden.

KASSEL den 24 November.

De Tweede Kamer heeft het voorstel om zich tot den Bondsdag te wenden, ten einde de wederinvoering der constitutie van 1831 te verzoeken, aangenomen met 32 tegen 8 stemmen.

WEENEN den 24 November.

Bij Keizerlijk handschrijven is onbeperkte amnestie verleend betrekkelijk de gebeurtenissen in Italië, zoowel aan burgerlijke personen als aan militairen. Alleen gemeene boosdoeners zijn van deze amnestie uitgesloten.

KOPENHAGEN den 23 November.

Volgens Dagbladet heeft de Koning het ontslag der gezamenlijke ministers aangenomen.

MADRID den 22 November.

De Marokkanen hebben een depôt van 700 kogels prijs gegeven, waarvan de generaal Echaguë onmiddellijk bezit heeft genomen.

De Mooren vechten slechts zwak; zij versterken zich. Het ongunstige weder maakt het onmogelijk de zeeëngte over te steken.

LONDEN den 24 November.

Koffij stil. — Thee zeer flaauw. Suiker vast; goede soorten iets hooger. — Rijst vaster. — IJzer hooger in loco 53/9. — Talk in loco 58/6, Jan./Maart 57 6. — Oliën. Raap- 36¾; Lijn- 28; Palm- 46¾.

Veemarkt. Heden waren aangevoerd 990 Runderen, 3050 Schapen en 237 Kalveren. Prijzen onveranderd.

LIVERPOOL den 24 November.

Katoen. Heden werden afgedaan 6000 b. tot onveranderde prijzen.

ANTWERPEN den 24 November.

Koffij en Suiker vast. — Granen. Tarwe *f* 12¾. Rogge *f* 8¼.

PARIJS den 24 November.

Frankrijk 3 pc. 70.15; dito 4½ pc. 95.90. Crediet Mob. 778. Spanje 1¾ pc. 33⅜; dito 3 pc. 43⅝.

LONDEN den 24 November.

De 3 pc. Geconsolid. 96⅜. Rusland 4½ pc. 99. Spanje 1¾ pc. 33½; dito buitenl. 3 pc. 45. Mexico 3 pc. 22½. Venezuela 4½ pc. 28⅛; dito Uitg. 14 a ½. Holland 2½ pc. 65¾. Illinois Shares 59; dito Bonds 7 pc. 77.

WEENEN den 24 November.

Nationale Metalliek 5 pc. 78. Metalliek 5 pc. 72. Wissel Londen *f* 124.80.

FRANKFORT den 24 November.

Metalliek 5 pc. 55¼; dito Nationale 5 pc. 59⅞. Spanje 1¾ pc. 32; dito 3 pc. 42¼.

ANTWERPEN den 24 November.

Spanje 1¾ pc. 32⅛; dito Binnenl. 3 pc. 42¾. Metall. 5 pc. 56⅝; dito Nation. 5 pc. 60⅝.

BINNENLAND.

'sGRAVENHAGE den 24 November.

Heden werd voor het Provinciaal Geregtshof in Zuidholland behandeld de zaak van J. Dijkmans, werkster te Rotterdam, beschuldigd van diefstal bij nacht in een bewoond huis, met behulp van binnenbraak; zijnde zij reeds vroeger drie malen wegens diefstal veroordeeld geweest. De heer advocaat-generaal mr. François heeft gerequireerd eene tuchthuisstraf van 5 tot 15 jaren. Door den verdediger van de beschuldigde, den heer mr. de Quertemont, is de qualificatie van braak bestreden. Na re- en dupliek is de uitspraak bepaald op aanstaanden zaturdag.

— Heden is aan het postkantoor alhier in werking getreden een nieuwe maatregel tot veilige bezorging der brieven aan de geadresseerden, hierin bestaande dat aan ieder besteller is gegeven een nummer, welk nummer na aankomst van iedere post op de achterzijde der aan hen ter bezorging overgegeven brieven wordt geplaatst, waardoor de geadresseerde steeds in de gelegenheid is, te kunnen aangeven door welken besteller de brief is bezorgd.

— Naar aanleiding van het in het wetsontwerp tot regeling van het koloniaal batig slot over 1857 vermelde omtrent den aankoop ten bedrage van *f* 50,000 voor meubilair voor de Gouvernements hôtels op Java, heeft het hoofdbestuur der vereeniging: „Tot bevordering van fabriek- en handwerknijverheid" alhier, zich tot den Minister van Kolonien met een adres gewend, dat tevens aan de leden der Tweede Kamer is rondgedeeld, waarin het bestuur zich beklaagt over de weinige ondersteuning van Regeringswege die de nijverheid hier te Lande geniet, daar men de aankoopen van bedoelde meubelen in het buitenland heeft gedaan, ofschoon talrijke verzendingen van dergelijke artikelen door onze fabriekanten voor verbruikers in Indië geschieden. Het gebeurde heeft dan ook een pijnlijken indruk gemaakt en het hoofdbestuur verzocht den Minister de noodige bevelen te geven om in de toekomst het belang van inlandsche handelaren en fabriekanten meer op den voorgrond te stellen.

STATEN-GENERAAL.

De Tweede Kamer heeft heden voortgezet de beraadslaging over het wetsontwerp tot vaststelling van het gebruik van het koloniaal batig slot van 1857.

Aan de discussie over § 2, gisteren niet ten einde gebragt, namen andermaal deel de heeren Thorbecke, van Hall, van Nispen en de Minister van Kolonien. Op nieuw kwamen twee voorname beginselen ter sprake: nl. de beteekenis der Grondwet, voor zoo veel betreft het aandeel der Vertegenwoordiging in den gang van zaken in Indië, en de mate van verantwoordelijkheid des Ministers van Kolonien, met betrekking tot diens verhouding tot den Gouverneur-Generaal. De debatten daarover waren vrij levendig, zoo zelfs dat de heer Thorbecke, bij wijze van zeldzame uitzondering, zich genoopt gevoelde, voor een persoonlijk feit het woord te vragen.

De debatten over § 2 daarna gesloten zijnde, kwam in behandeling § 3, handelende over de wet op de Indische comptabiliteit. De heer van Hoëvell heeft daarbij aangedrongen op de spoedige indiening der bedoelde wet, waarop de Minister antwoordde, dat hij ten deze geene bepaalde belofte kon afleggen.

§ 4, handelende over de verordeningen, die volgens het Regerings-reglement behooren te worden vastgesteld, lokte geene discussie uit. § 5, Raad van Nederlandsch Indië, evenmin. § 6, betreffende de Academie te Delft, gaf den heer van Hoëvell aanleiding om de hervorming dier Academie ter sprake te brengen en de noodzakelijkheid daarvan te betoogen. Daarbij werd ook besproken het punt van de onlangs plaats gegrepen hebbende benoeming van een ambtenaar voor de 1ste klasse, waarover de heer van Eck almede het woord voerde, in dien zin dat de Minister van Kolonien ook te dien aanzien verantwoordelijk was.

Nadat de Minister van Kolonien den spreker beantwoord en er op gewezen had, hoe de door hem genomen voorloopige maatregelen de strekking hadden om eene hervorming der Akademie voor te bereiden, werden de debatten gesloten.

§ 7 lokte eenige discussie uit tusschen den heer van Eck en den Minister betrekkelijk de herziening van het Koninklijk besluit van 13 januarij 1854. Over § 8, handelende over de drukpers in Indië, werd niet gesproken; maar bij § 9 hield de heer Duymaer van Twist eene uitgebreide redevoering, o. a. ten betooge dat het door het Indische bestuur genomen besluit betrekkelijk de Mekkagangers was in strijd met de wet en onstaatkundig. De Minister van Kolonien heeft daarna verklaard, dat hij met het oog op art. 89 van de Grondwet op die redevoering het stilzwijgen zou blijven bewaren, alleen constaterende dat de Minister niet wil geacht worden door zijn zwijgen de redeneringen van den heer van Twist te hebben onderschreven.

Toen de heer van Hoëvell daarop in overweging gaf om den Minister in de gelegenheid te stellen zich omtrent deze zaak in comité generaal te verklaren, betuigde de Minister dat er voor hem geene aanleiding bestond om deze zaak, zelfs niet in comité te bespreken.

De Vergadering is daarna tot morgen ochtend ten 11 ure gescheiden.

[*Zie verder het uitvoerig verslag dezer zitting in ons Bijblad van heden.*]

Vervolg van het Verslag der Zitting van Donderdag 24 November.

[*Zie Bijblad.*]

De heer *Rochussen, Minister van Kolonien*, antwoordde den vorigen spreker dat hij niet kon aannemen het criterium tot regeling bij de wet door dien spreker aangegeven; de Grondwet stelde tot eenig criterium de erkenning der *behoefte*. Nam men tot criterium aan, dat de zaak voldoende bekend was bij de Kamer, dan zouden alle onderwerpen bij de wet moeten worden geregeld, of de Minister zou, door niet regeling bij de wet, erkennen, dat de Kamer niet was op de hoogte van de zaak. De Minister meende dat zoodanige stelling niet kon opgaan.

De heer *van Eck* antwoordde, dat hij niet gesproken had van dit eenige criterium; dat hij integendeel had gewezen op de onvolledigheid van het besluit en op de erkenning door de Regering dat het besluit herziening behoefde. De kennis der zaak bij de Kamer was door hem alleen aangeroerd, opdat men *onbekendheid* niet zou aanvoeren als exceptie van niet ontvankelijkheid.

Daarna werden de debatten gesloten.

§ 8.

Herziening van de bepalingen op de Drukpers.

Geene discussie.

§ 9.

De bedevaartgangers naar Mekka.

De heer *Duymaer van Twist* verklaarde, sprekende over de reactie tegen de vrijheid van godsdienst, zich niet te laten weerhouden door hetgeen de Minister van Kolonien had gezegd, dat hij over die zaak niet meer in het openbaar zou willen spreken. Hij zou zoodanige gedragslijn kunnen beamen, wanneer er sprake was van maatregelen van contrôle en toezigt, maar nu er eene algemeene verordening is openbaar gemaakt in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië afgekondigd en in de inlandsche talen vertaald, nu kon hij geene enkele reden vinden, waarom het gevaarlijk zou zijn dit onderwerp te bespreken. Hij zou het evenwel doen met alle bescheidenheid en voorzigtigheid, waarvan hij zich vleide, bij de behandeling van koloniale aangelegenheden, nimmer te zijn afgeweken. Hij zou dus spreken over de verordening van 6 julij 1859 omtrent de bedevaartgangers naar Mekka en daarbij onderzoeken of die verordening was overeen te brengen met art. 119 van het Regerings-reglement en ,of zij staatkundig kon worden genoemd.

Vooral wilde de spreker het een en ander zeggen over het door hem genomen besluit van 1852. Het was bekend dat de Mekkagangers tot dusver een reispas betaalden van *f* 110, met eene boete van het dubbele, indien zij binnen zekeren tijd niet terug kwamen. Deze ordonnantie dagteekende van 1825, was genomen bij geheim besluit, en toen de regterlijke magt geroepen werd om de straf van het dubbele der som toe te passen, werd de ordonnantie, als niet afgekondigd, onwettig verklaard. Van daar de intrekking bij het besluit van 1852.

Men heeft gezegd dat het gemakkelijk zou zijn geweest om een nieuw besluit op te maken en het te publiceren, inhoudende hetzelfde van het geheim besluit van 1825. Maar er bestond een uiterst gewigtig beginsel dat er zich tegen verzette, het beginsel van vrijheid van godsdienst van de inlandsche bevolking. En om van zoodanig besluit effect te hebben, moest het worden gepubliceerd en zou men zoo doende in 1852 hebben moeten doen, waartegen men in 1825 heeft opgezien. Eene tweede opmerking was dat de intrekking van het besluit van 1825 plaats had overeenkomstig het advies van den Raad van Indie; een punt, hier van te meer gewigt, omdat er thans velen zijn die het doen voorkomen alsof de intrekking het uitvloeisel was uit het brein van iemand die onbepaald de Westersche begrippen wilde overplanten in eene Maatschappij die daarvoor ongeschikt was. De derde opmerking was dat de intrekking geschiedde geheel in overeenstemming met de beginselen van het toenmalig opperbestuur in Nederland, daar de artt. 104 en 105 van het toenmalig ontwerp van het Regerings-Reglement gelijkluidend waren met de tegenwoordige art. 119 en 120, en het Indische Bestuur van meening was, dat het passenstelsel in strijd was met het in die artikelen opgenomen stelsel. De vierde opmerking was dat die intrekking later uitdrukkelijk door het opperbestuur werd goedgekeurd. De spreker voegde er bij dat de intrekking en het beginsel van vrijheid geheel overeenstemde met zijne individuëele meening. Hij stelde vrijheid van godsdienst als eene der eerste en voornaamste onzer vrijheden. Hij verlangde die voor zich zelve, en mogt ze aangerand worden, hij hoopte altijd de kracht te bezitten zich daartegen te verzetten; maar hij wenschte die vrijheid ook aan niemand te ontbouden, en vooral niet te onthouden nu het Regerings-reglement die vrijheid van godsdienst had gewaarborgd. De ordonnantie had hem dan ook uitermate verrast, te meer, daar de Minister vroeger had verklaard, dat de beschouwingen, welke hij te dier zake naar Indië had gezonden, voor publiekmaking niet vatbaar waren; dat dit gevaarlijk zou zijn; en nu zag men als uitvloeisel dier beschouwingen eene ordonnantie publiek maken. Dit had den spreker uitermate verrast.

In de eerste plaats kwam hem de ordonnantie voor strijdig te zijn met de wet. Artikel 120 van het Regerings-reglement, waarin gesproken wordt van de uitoefening der godsdienst, kon niet gelden voor plaatsen buiten Neerlandsch-Indie. Art. 119 gaf volkomen vrijheid aan de belijdenis van godsdienstige meening. *Belijdenis* beteekende meer dan verkondigen door het woord, het beteekende ook *door de daad*. Daarom kon des te minder twijfel bestaan, omdat art. 119 letterlijk was overgenomen uit onze Grondwet. De ordonnantie belemmerde dus de vrijheid van belijdenis van godsdienst. Nu beweerde men dat de bedevaart naar Mekka geen godsdienstige pligt was. Uit een wetenschappelijk oogpunt ware het belangrijk dit te onderzoeken; uit een staatkundig oogpunt had men er niet mede te maken. De Staat had niet te interpreteren. Men moest het gevoelen eerbiedigen van den Mohammedaan, indien deze meende dat de gang naar Mekka geloofspligt was. Art. 119 stemt volkomen overeen met art. 164 van de Grondwet, en zou men nu hier te Lande iemand kunnen onderwerpen aan het passenstelsel, wanneer hij buiten 's lands eene bedevaart ging doen?

In de tweede plaats was de ordonnantie onstaatkundig. Op den voorgrond stelde de spreker dat hij geenszins wilde beweren dat de bedevaart voor ons wenschelijk was. Integendeel de Mohammedanen leerden er niets goeds; hij zou wenschen dat geen enkel Javaan naar Mekka ging. Maar dat was de vraag niet. De vraag is, waarin is het grootste gevaar gelegen, in vrijheid of in belemmering?

Tegen de vrijheid waren onderscheidene bezwaren aangevoerd: 1°, het groote en steeds toenemende getal bedevaartgangers. Spreker zou dat feit aannemen, maar hij betoogde, dat ook hier opheffing van een dwang, die lang gedrukt had, even als overal elders, tot misbruik had aanleiding gegeven. Voorts dat hoe veelvuldiger gebruik men van de vrijheid maakte, des te sterker ook het bewijs was van de behoefte aan die vrijheid. Het correctief van die vrijheid meende men daarin te vinden, dat, hoe grooter het getal Hadjis was, hoe meer ook hun invloed en prestige zou verminderen. En nu vroeg de spreker of men dit verkeerd had ingezien? Hij meende van neen, want de considerans van het nieuwe besluit gewaagde er juist van, dat het toenemend getal Hadjis reeds ergenis aan de inlandsche hoofden had gegeven. Thans echter zou al de hatelijkheid van de belemmering komen voor rekening van een Gouvernement, bestaande uit Christenen, dat aan Christenen meer vrijheid gaf dan aan Mohammedanen. 2°, had men het doen voorkomen alsof alle bedevaartgangers terugkomende, priesters werden en ledigloopers. Dit was ten eenenmale onjuist. De Minister had zelf ten vorigen jare erkend, dat de meerderheid haar bedrijf hervatte en dat de kleine minderheid alleen priesters bleef. 3°, had men de onrustige bewegingen, in de laatste jaren voorgevallen, aan die Hadjis toegeschreven, en vooral op Banjermassing gewezen als het gevolg van het besluit van 1852. Wie zou het feit ontkennen, dat in de geheele Mohammedaansche wereld eene groote beweging was bespeurd? En indien dit waar is, was het dan niet ongegrond dien toestand toe te schrijven aan een besluit van den Gouv.-Gen. in 1852 in Ned. Indië. Ook zonder Hadjis waren in het Mohammedaansche fanatismus elementen te over. Spreker betoogde dat belemmering integendeel dat fanatismus zou aanwakkeren en dat onzijdigheid in zaken van godsdienst het Gouvernement bovenal betaamde. In den considerans van de nieuwe ordonnantie stond dat 12,985 personen naar Mekka waren gegaan, waarvan het grootste deel niet was teruggekeerd. Spreker meende dat dit feit een bewijs was in hoe hooge mate het fanatismus reeds was geklommen, en nu vroeg hij, uit een staatkundig oogpunt beschouwd, wanneer men de gevolgen van het fanatisme vreesde, of het dan niet beter ware zoodanige personen te laten vertrekken, opdat ze konden voldoen aan hetgeen zij meenden dat hun geloofspligt was, dan dat men hun dwong op Java te blijven, zonder aan die behoefte te voldoen.

Daarom was de spreker niet van oordeel dat er niets zou moeten worden gedaan tegen de onrustige beweging van de Mohammedanen in het algemeen en van de Hadjis in het bijzonder. Hij had het reeds vroeger gezegd; hij verlangde waakzaamheid, toezigt op hunne handelingen; krachtige, strenge tusschenkomst van het Bestuur, en hij keurde zelfs goed, de straf die in de nieuwe ordonnantie was bepaald tegen het wederregtelijk dragen van het kleed der Hadjis. Dit moest worden belet; maar wat hij niet kon, wat hij niet mogt goedkeuren, was de belemmering, gesteld aan een groot aantal personen tegen de vervulling van een geloofspligt, dien zij voor heilig houden. Ten slotte verklaarde de spreker dat hij zeer wel wist dat aan de ordonnantie niets was te veranderen. Hij erkende dat het thans moeijelijk was die in te trekken; maar het doel van zijn betoog was geweest om aan te toonen dat men zich door deze ordonnantie had bewogen op een verkeerden weg, die onstaatkundig was en in strijd met het Regerings-reglement en voor de toekomst hoogst gevaarlijk worden kon. Zijn betoog had tot doel om te waarschuwen op dien weg niet verder voort te gaan.

De heer *Rochussen*, *Minister van Kolonien*, ver-

klaarde dat de Kamer, na zijn zeer voorzigtig antwoord betrekkelijk het besproken punt in de memorie van beantwoording gelezen te hebben, niet zou verwachten, dat hij Minister over deze zaak in openbare discussien zou treden. Hij zou het dan ook niet doen, en alleen verklaren dat zijn stilzwijgen niet kan worden geïnterpreteerd, alsof hij beaamde hetgeen door den heer van Twist was gezegd. Met een beroep op art. 89 der Grondwet zou de Minister derhalve over deze zaak *niets* zeggen.

De heer *van Hoëvell* wenschte op te merken dat de zaak, waarover de heer van Twist gesproken had, van zeer teederen, moeijelijken, maar hoogst gewigtigen aard was; zij raakte het geweten en zij raakte de wet. Was het nu goed dat al hetgeen nu in het openbaar was gesproken van de zijde der Regering onbeantwoord bleef, vooral voor de leden der Kamer? Indien de Minister huiverig is over deze zaak in het openbaar te spreken, dat hij het dan doe in het geheim. Spreker wenschte dus den Minister in overweging te geven niet te zwijgen, maar in comité-generaal zijne gedachten te openbaren.

De heer *Rochussen, Minister van Kolonien,* zag geene aanleiding van zijne zijde om te dier zake een comité-generaal te beleggen. Hij geloofde ook niet, dat hetgeen door den heer van Twist was gezegd een zoo hoogst schadelijken indruk zou maken. Wederlegging in comité zou ook daarom niet noodig zijn, omdat de werking daarvan niet naar buiten zou treden.

De heer *van Hoëvell* merkte hierop aan, dat hij niet beweerd had, dat het gesprokene door den heer van Twist eene schadelijke werking zou hebben naar buiten; maar dat hij zich gesteld had op het standpunt van den Minister, die het gevaarlijk oordeelde over deze zaak in het openbaar te spreken. Het was daarom dat hij het denkbeeld van een comité in overweging had gegeven.

Niemand meer het woord vragende, werden de debatten gesloten en scheidde de Vergadering tot morgen ochtend ten 11 ure.

Aan de leden der Tweede Kamer is rondgedeeld 1°, een nader adres van den heer H. Vriesendorp en anderen, makelaars in koloniale waren te Dordrecht, waarin zij op nieuw hunne bezwaren te kennen geven over de koffijveilingen van de Nederlandsche Handel-Maatschappij. Zij voeren aan dat weinige dagen vóór de laatste veiling de courant-marktprijs der ordinaire koffij was 39 en 39½ ct. en dat de verkoop van diezelfde koffij heeft plaats gehad voor 37 en 37½ c., terwijl de zoogenaamde diverse sorteringen en beschadigde koffij, waaromtrent de vrije concurrentie bestaat en die bezigtigd kunnen worden, den vollen taxatieprijs hebben opgebragt.

2°, eene brochure van mr. C. Sandenberg Matthiessen, advokaat te Soerabaija, getiteld: „Iets over regeling en uitbesteding der suiker-contracten op Java." De schrijver vereenigt zich daarin hoofdzakelijk met de begrippen van den heer H. J. Lion, te Batavia, in eene brochure ontwikkeld, waarvan de slotsom is, dat in het welbegrepen belang van allen onderhandsche verlengings-contracten het zuiverste middel daarstellen om de aanspraken van de schatkist, den Javaan en den industriëel, volgens een in billijkheid gegronden maatstaf, te bevredigen.

ROTTERDAM den 24 November.

Wij vernemen, dat het Z. M. den Koning behaagd heeft, te benoemen: tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, den kapit.-luit. der Belgische marine, Petit, tot kommandeur der orde van de Eiken Kroon, den majoor in Belgische dienst Buruel en den Graaf de Fiquelmont, tot officier der orde van de Eiken Kroon, den baron R. Pijcke de Peteghem, eerste secretaris van het Belgisch gezantschap bij ons Hof; terwijl eindelijk Z. M. het ridderkruis der orde van de Eiken Kroon geschonken heeft aan twee officieren der Belgische marine aan boord van den bodem, met welke Z. K. H. den Graaf van Vlaanderen onlangs herwaarts gekomen is.

Door Z. M. zijn benoemd: tot raadsheer in het provinciaal geregtshof in Zuidholland, mr. P. A. Sander, thans officier van justitie bij de arrondissements-regtbank te Dordrecht; tot regter in de arrondissements-regtbank te Zierikzee, jhr. mr. C. de Jonge, thans regter-plaatsvervanger in die regtbank en advocaat aldaar, alsmede sectaris dier gemeente; tot regter-plaatsvervanger in de arrondissments-regtbank te Haarlem, mr. J. Tielenius Kruythoff, plaatsvervangend kantonregter te Haarlem en secretaris dier gemeente, en tot kantonregter te Zwolle, mr. L. J. Rietberg, thans kantonregter te Kampen.

Aan den heer W. R. A. Slicher, is, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als ontvanger der registratie en domeinen te Delft, behoudens aanspraak op pensioen.

Tot ontvanger der directie belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen te Gouda c. a., is benoemd de heer G. Emaus de Micault, thans ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Culenborg.

Men zal zich herinneren, dat gedurende den jongsten oorlog in Italië de belangen van Oostenrijk in Frankrijk door het Nederlandsch gezantschap te Parijs zijn waargenomen.

Dien ten gevolge heeft het Z. M. den Keizer van Oostenrijk onlangs behaagd, aan het personeel van dat gezantschap en aan een drietal Consuls de volgende onderscheidingen te schenken, als aan: den heer mr. L. A. Lightenvelt, buitengewoon gezant en gevolmagtigd Minister, het grootkruis der Leopolds-orde; aan den secretaris M. W. T. Rochussen, het kommandeurskruis der orde van Frans Joseph; aan den attaché, Graaf van Rechteren, het ridderkruis der orde van den IJzeren Kroon, en aan den kanselier M. J. H. van Lier, het ridderkruis der orde van Frans Joseph; — en wijders het ridderkruis derzelfde orde aan den heer J. T. van den Broek, consul-generaal te Parijs; aan den heer L. J. B. V. Joure, consul te Toulon, en aan den heer A. W. Alma, consul te Marseille.

Uit het Over-Maassche schrijft men ons:

„Gelukkig is de cholera-epidemie uit deze streken genoegzaam geweken; alleen te Ridderkerk blijft die aanhouden. Men wil dat het Polderbestuur dier gemeente wèl zou doen door mede te werken tot het dempen van het stilstaand water rondom de kerk. Charlois, Poortugaal en Zwijndrecht zijn de gemeenten waar die ziekte het hevigst heeft gewoed. Te Zwijndrecht bezweken er, op eene bevolking van ruim 4000 zielen, ruim 60 lijders; te Charlois werden er op één dag 10 aangetast; te Poortugaal, even als te Heerjansdam, werden er op éénen dag zeven begraven. Wat de laatste gemeente betreft, daar werd de buurt, genaand Develsluis, vooral zwaar geteisterd. Er zullen iets meer dan 20 huizen staan, en in dien omtrek zijn er 18 menschen gestorven; 20 kinderen verloren vader of moeder, 7 werden hierdoor ouderloos. Zonderling is de loop die de ziekte nam. In de laatste 14 dagen vertoonde die zich eensklaps over de grenzen van Heerjansdam in de gemeente Barendrecht, waar er 4 bezweken. Overigens bleef de kom van die gemeente, even als die van Rhoon, er bijna geheel vrij van. Het is te bejammeren, dat er ook ditmaal zoo menigeen het slagtoffer is geworden van het onvoorzigtig wasschen van het lijf- en beddegoed der overledenen. In iedere gemeente moest er noodzakelijk eene commissie zijn, die over de noodige middelen kon beschikken, om de schaden te vergoeden die door het verbranden van het een en ander wordt geleden. Op die wijze zoude de besmetting krachtig worden tegengegaan."

— Ll. maandag werd door de Rederijkers-kamer Eendragt te Schiedam hare eerste uitvoering gegeven. Joan Woutersz van Schimmel, en een Blijspel, door W. Harsveldt, werden ten tooneele gevoerd.

— Van Hellevoetsluis schrijft men gisteren:

De zeildag van Zr. Ms. transportschip Heldin uit deze haven is bepaald op 10 december aanstaande, met bestemming naar Lissabon, Suriname en Curaçao. Het état major van dien bodem is zamengesteld uit de heeren: luit. ter zee 1ste kl. P. Toutenboofd, kommandant, C. Star Nauta, 1ste officier, luits. ter zee 2de kl. A. J. Cosijn, J. J. Lefèvre de Montigny en jhr. T. E. de 'Brauw, adelborsten 1ste kl. J. L. Duker, J. C. Eck, jhr. W. M. de Gijselaar en Q. Hoeufft, officier van gez. 3de kl. L. P. Vlaanderen, officier van admin. 3de kl. A. L. Thierens, scheepsklerk A. E. Masman; met dien bodem zullen naar Curaçao vertrekken 50 infanteristen, onder kommando van den 2den luit. Camp en medegeleiding van den 2den luit. der artillerie Seyffaart. (*U. C.*)

— De Leydsche Afdeeling der Nederl. Vereeniging ter bevordering der fabriek- en handwerknijverheid heeft besloten tot het uitschrijven van zestien prijsvragen voor timmerlieden, molen- en modelmakers, beeldhouwers, loodverwerkers, smeden en koperwerkers, machinemakers, steenhouwers, stukadoors, verwers en behangers. Tot mededinging worden uitgenoodigd alle knechts of leerlingen van werkbazen, ook daar waar leden van de afdeeling buiten Leyden gevestigd zijn. De tijd der beantwoording is uiterlijk 1 mei 1860.

— Van Amsterdam schrijft men, dat kapitein J. Goudriaan, van het regem. rijdende artillerie, belast met de functien van adjudant van het materiëel der artillerie aldaar, is vervangen door kapit. H. A. A. van Rijssen, van het 1ste reg. vesting-artillerie. De kapit. Goudriaan is naar zijn regement te Leyden teruggekeerd.

— Naar men verneemt hebben de makelaars te Middelburg een gemotiveerd adres ingediend aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waarin zij terugkomen op het Middelburg aangedaan onregt, door het zijne eenige koffijveiling uit velen te ontnemen, en zulks voor zooveel betreft de memorie van antwoord van den Minister van Kolonien, waarbij deze de Tweede Kamer in overweging geeft, op die aangelegenheid niet meer, zoo als zij in haar verslag heeft gedaan, bij openbare discussien terug te komen.

— Eergisteren morgen circa 10 ure ontstond brand in de te Middelburg bestaande meestoof, welke zoo spoedig in hevigheid toenam, dat alle brandspuiten in werking moesten komen. De toren brandde spoedig uit, waarna men zich moest beijveren, het woonhuis en de pakhuizen vol mee en garancine, allen aan elkander gelegen, te behouden, hetgeen, dank den ijver der brandweer, is mogen gelukken.

— Van 's Hertogenbosch meldt men, dat kolonel P. Noot, eerst aanwezend ingenieur in die vesting, in zijn rang verplaatst is naar Maastricht en aldaar door Z. M. geplaatst als inspecteur over de vestingwerken in Limburg en eerstaanwezenden ingenieur, in de plaats van den bij Zr. Ms. besluit van 14 dezer gepensioneerden generaal-majoor jhr. J. Kraijenhoff.

— Uit Harderwijk wordt ons dd. 23 dezer het volgende gemeld:

„De persoon, die onlangs van de Harderwijker schroefstoomboot is gevallen, en in zee is verdronken, was niet, zoo als abusivelijk in uwe Courant van 17 dezer ll. door mij is vermeld, een persoon, die zich als soldaat voor de dienst in O. I. wilde laten enrôleeren, ook niet gelijk ik heden in uwe Courant lees iemand uit Veenhuizen, tegen wien een bevel van gevangenneming was uitgevaardigd, doch een zadelmaker uit Hoorn, die geëngageerd was met eene bakkersdochter uit Harderwijk; een zeer oppassend en braaf man, en die zich herwaarts begaf, ten einde een bezoek te brengen aan zijn meisje, met wie hij eerlang in het huwelijk zou treden.

„Heden morgen werd er bij een koopman alhier ontdekt, dat er een valsch tien stuiverstuk bij hem in ontvang was genomen. Hij deed daarvan aangifte aan den heer Burgemeester, die, na een deswege ingesteld onderzoek, ontdekte, dat er drie dergelijke valsche tien stuiverstukjes in omloop waren. Zij waren voor het eerst door kroeghouders in ontvang genomen en wel uit handen van een zestal soldaten, die te zamen tegen het vallen van den avond zich naar die kroegjes begeven hadden en aldaar staande een borrel hebben gebruikt. De geldstukjes zijn zeer naauwkeurig nagemaakt, zoodat men met het bloote oog volstrekt geen onderscheid tusschen dezelve en de echte kan waarnemen. De kleur alleen is verschillend van de echte; zij hebben dezelfde zwaarte en klank als deze. Een voorloopig onderzoek heeft bewezen, dat er niets geen zilver in die stukjes aanwezig is. De politie doet verder een ijverig onderzoek.

„De hier ter stede in 1857 opgerigte Rederijkerskamer Apollo viert heden hare uitvaart. Een verlies van een drietal werkende leden, dewelke niet weder gesuppleerd konden worden, is van hare ontbinding de oorzaak. De nog in de kas aanwezige gelden, bedragende ongeveer de som van *f* 56, zullen tot een ander nuttig doeleinde worden gebezigd.

„De heeren Lokhorst en Jolivales, concessionarissen van den spoorweg van Utrecht over Amersfoort en Harderwijk naar Zwolle, zijn reeds bezig met het doen van opmetingen. De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft hun zijne medewerking beloofd, zoodat men mag hopen, dat weldra uitvoering aan de concessie zal worden gegeven.

„In den afgeloopen nacht heeft het hier zoo sterk gevroren, dat er zich reeds schaatsenrijders op de grachten rondom de stad vertoonen."

Nader verslag van den oogst in de prov. Utrecht.

Over het algemeen mag men aannemen, dat de oogst dit jaar middelmatig is geweest.

Het *winterkoren* is voordeelig gewassen, doch de opbrengst is minder geweest dan zich eerst liet aanzien; het beschot der *rogge* is zeer gering, dat der *tarwe* daarentegen goed.

Ofschoon eenigzins beter dan in het vorige jaar kunnen echter de *boonen, erwten* en *haver* niet beschouwd worden een gunstig gewas te hebben opgeleverd; alleen dat vroeg gezaaid was, gaf een gunstiger resultaat.

De *boekweit* heeft door het aanhoudende natte weder gedurende dit najaar veel geleden en dien ten gevolge eene slechte opbrengst gehad.

De *wortelgewassen* leveren een middelmatig gewas op.

De vroege *aardappelen* zijn goed geweest; de opbrengst der late daarentegen is zeer gering, daar de na langdurige droogte ingevallen regen veroorzaakt heeft, dat de reeds aanwezige vruchten doorgeschoten zijn, waardoor deze klein van stuk zijn gebleven, terwijl buitendien op sommige plaatsen de gewone ziekte vrij hevig daaronder gewoed heeft.

Ten gevolge van den gunstigen staat der weilanden is de opbrengst van *boter* en *kaas* zeer goed geweest; alleen is op vele plaatsen het zoogenaamde *gebrek* in de kaas bespeurd geworden.

De *hooilanden* hebben, bij vorige jaren vergeleken, eene dubbele opbrengst opgeleverd; ook de *klaver* gaf een uitmuntend gewas.

De *tabak* is vrij gunstig uitgevallen.

Boomvruchten zijn er dit jaar slechts weinig aanwezig; *kersen* zijn er bijkans niet geweest.

Burgerlijke Stand.

ROTTERDAM den 24 November.

OVERLEDEN: W. ten Hagen, wed. G. van Oosterom, 79 j. — J. C. Antink, d., 5 m. — W. Sterker, d., 10 m. — M. Barens, jd., 72 j.

BEVALLEN: A. Milhaldo, geb. Cohen, z. — A. van den Berg, geb. van Dijk, z. — M. Kien, geb. Kok, z. — M. C. Schweitzer, geb. Baarentse, z. — H. Brusik, geb. Cornelisse, d. — A. J. Schot, geb. Hoogewerff, z.

OPENBARE VERKOOPINGEN,
in het Notarishuis te Rotterdam.

Maandag 21 *November:*

Het IJzeren Schroefstoomschip SCHIEDAM, met Stoomwerktuig van 60 paardenkracht Om *f* 37,800 verkocht.

Dingsdag 22 *November:*

Het Ned. Barkschip KOOPHANDEL, Om *f* 9,850 verk.
(Het laatste bevorens abusief gemeld).

Cargalijsten.

Rotterdam.

BALTIMORE, Riga, F. Freeto. — 50 v. Tabak, Gebr. Nottebohm; 175 v. dito, G. van Rossem en Co.; 50 v. dito, Bus en de Critter; 25 v. dito, J. Ooms Ez. en Co.; 50 v. Meel, B. A. Mispelblom en Co. — Voor Amsterdam: 50 v. Tabak, B. J. Hasenclever en Co.; 50 v. dito, W. Beckeringh; 144 v. dito, J. A. Kluytenaar; 82 v. dito, 125 v. Stelen en 17,370 stuks Duigen, Böninger, Kramer en Co.; 50 v. Tabak, Order.

Amsterdam.

SURINAME, Willem en Eduard, van Wijk. — 186/1 en 200/4 v. Suiker en 11 b. Katoen, Rothuys en Co.; 23 v. Suiker, Eyken Sluiters en van Santen; 11 b. Katoen, Insinger en Co.

Beurstijdingen.

AMSTERDAM den 24 November.

			l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl....	Werk. Schuld 2½	pCt.	62⅞	62 15/16	62 15/16
„	dito dito 3	„	75 1/16	75⅛	
„	dito dito 4	„	97¼		
„	Amort-Synd...3½	„			
„	Handel-Maats. 4½	„	126		
„	dito Leening 4	„			
„	Leen. Holl. Sp.	„			
„	Rijn-Spoorw...4½	„			
„	Maats. v. Weld. 4	„			
België,...	Cert. *Rothsch.* 2½	„			
Frankrijk,	Certificaten....3	„			
Spanje, ..	Buitenlands. ..1½	„	32½	32 9/16	
„	dito 3	„	43 11/16	43¾	
„	Binn. a *f* 6000 3	„	42 5/16	42 7/16	42 5/16
„	Amort. Schuld.........				
„	Bew. v. Coup..........				
Portugal,	Oblig. 3	pCt.	43⅝	43¾	43⅝
„	dito 1856/59..3	„	42⅛	42 3/16	42⅛
„	dito Uitgest. ..				
Rusland,	Obl. *Hope en C.* 5	„	104⅛		
„	dito 1828/29..5	„	102⅛	102¼	
„	Cert. 1831/33..5	„	84⅞		
„	dito 1840......4	„	80 7/16	80½	
„	dito *Stieglitz*..4	„	80⅜		
„	dito d.° Nieuwe 5	„	90	90¼	90⅛
„	dito d.° 1855 N. 5	„	99⅜	99 5/16	99⅜
„	dito te Londen 4½	„	95½		
„	dito v. Assign. 6	„	61⅞	62¼	61⅞
„	Inschr. dito ...6	„			
Polen,....	Aand. 1835..........	*f*	157¼	157½	
„	Obligatien......4	pCt.	77⅝	77 11/16	
Pruissen,	Oblig........... 5	„	101⅝		
„	Aand....... 3½	„			
Oostenr.,	Obl. *Goll en C.* 5	„			
„	dito dito 4	„			
„	dito Met. Oude 5	„	53 15/16	54⅛	53 15/16
„	dito N. te Ams. 5	„	73¼	73⅜	73⅜
„	dito Nat. Met. 5	„	57 13/16	58	57⅞
„	dito Metall.....2½	„	28⅝	28¾	
„	Wen. Ad. fl 250 4	„	266		
Brazilië,	1824, £ 100, 5	„	99⅜	99½	
Equador,	£ 100...........1	„	14½		
Venez.....	Obligatien......3	„	26 9/16		
„	Uitgestelde 1½	„	13¾		
Grenada,	Obligatien......3½	„	14¾		
„	Uitgestelde		4 15/16		
Mexico,..	Obligatien......3	„	20½	20 9/16	
Illinois,	7	„			

Rusland, Cert. te Londen, 1859, 3 pc., 63⅞, dito Spoorweg Actien, volgefourn, 5 pc., 219¼, 219¾, ¼. Weener Bankactien *f* 843; idem Aand. fl. 250, 1839, *f* 275. Fransch Oostenr. Spoorw. Oblig. bij Hope en Co., 3 pc., 123¼. Denem. te Londen, 5 pc., 98½. Brazilie 1839, £ 100, 5 pc., 99¼. Venez. 5 pc. 57¾. Griekenl. 5 pc., 3¼.

Beleening 3 pc., Prolongatie 3½ pc., Disconto 3 pc.

Hollandsche fondsen, vooral 4 pcts., hooger met veel vraag. Van vreemde waren alleen Oostenrijksche iets aangenamer.

Laatste prijzen ten 5 ure: Holland, 2½ pc., 62 15/16. Spanje, 1¾ pc., 32½ a 9/16; dito Binnenl. 3 pc., 42 5/16. Oostenrijk, Metall., 5 pc., 53 15/16 a 54; idem Nationale, 5 pc., 57⅞.

Scheepstijdingen.

Brouwersh. *Aang.*
24 nov. *Vrede*, v. Bruggen, Hellevoet
Vertrokken.
Susanna, Vonck, dito (beiden p. *Z.-Holland*)
(O. Z. O.)

Hellevoet. (O.) *Aang.*
24 nov. *Maasstroom* (st.), Trelleborg
Frankfort, Robinson, Newcastle
N. R. Gazfabriek, de Goede, dito
Bellona, Levèque, Redon
Heinrich, Krull, Riga
Susanna, Vonck, Brouwershaven
Johanna Paulina, Wessels, Cardiff
Vertrokken.
Prince Llewellyn, Davies, Hartlepool
Ann Griffith, Griffith, Dublin
Auguste, v. Veen, Rosario
Familien, Svensen, Elseneur

Brielle (Z.O.) *Aangek.*
24 nov. *Magnet* (st.), Londen
Vertrokken.
Ocean Queen (st.), Hul
Concordia (st.), Londe l

Maassluis (O.) *Vertr.*
24 nov. *Hendrika*, Lever, Nantes
John & Charles, Hopkins, Maidstone

Zierikzee *Aang.*
21 nov. *George Carl*, Ziesmer, Koningsb. n. Rotterdam
Vertrokken.
19 *Regina*, Koop, (v. Goes) Frederikstad

Amsterdam *Vertr.*
23 nov. *Bureau Veritas*, Rozenbeek, Triest

Texel (Z. W.) *Aangek.*
23 nov. *Circe*, Emmerson, Sunderland
24 *Willem & Eduard*, v. Wijk, Suriname
Zuiderzee, de Jong, Havanna
Lion (st.), Londen
Vertrokken.
24 *Vrede*, van der Plas, Batavia
Triton, Feenstra, Newc.
Hawk, Sinclair, dito
Tranby, Raby, dito
Eleven, Deux, Sunderl.
Dina (st.), Londen
(24 Z. Z. O.)

Vlissingen *Aang.*
21 nov. *Sierra Novada*, Havanna
22 *Zorniza*, Gladulich, Odessa
Augustin, de Boo, Alexandrië (E.)
23 *Stava*, Viscovich, dito
Vertrokken.
20 *Amistad*, Artamoniz, Havanna
Hermina, Smit, Rio-Jan.
21 *Hamburg Packet*, Jacobsen, dito

—o—

Triest *Aangekomen*
22 nov. *Meika Jacoba*, Wielema, Amst.
Maria, Bakker, dito

Gibraltar *Aangek.*
11 nov. *Elisab. Gravelaar*, Kok, Ibraïla n. Cork
12 *Noach S. Lotinga*, Bakker, Galatz n. dito
Christina Alida, Welger, Galatz n. Amst.
13 *Monnikendam*, Ernstman, Messina n. Antw.
14 *Emile*, Giffo, Smirna n. Amsterdam
Uitgeklaard.
11 *Marchina*, Nepperus, (v. Galatz) Queenstown

St. Nazaire *Aang.*
21 nov. *Eelbrandina*, Atzema, Amsterdam

Rouaan *Vertr.*
22 nov. *Zeemeeuw*, Kruithoff, Rotterdam

Dieppe *Aangek.*
21 nov. *Marie & Pauline*, Berghuis, Namsos.

Kingstown *Binneng.*
21 nov. *Margaretha*, Boerhave, Galatz n. Drogheda

Cardiff *Aang.*
21 nov. *Wubbo & Willem*, Bontekoe, Limerick
Vertrokken.
21 *Wierdina Hendrika*, Meezenbroek, Barcelona

Yarmouth *Aang.*
21 nov. *Zenobia*, Carter, Harlingen

Hartlepool *Vertr.*
22 nov. *Civility*, Percy, Amsterdam
Zior, Price, Nieuwe Diep

Sunderland *Aangek.*
21 nov. *Cicero*, Emmerson, Amsterdam
Vertrokken.
22 *Warrior*, Smith, Amst.

Seaham *Vertr.*
22 nov. *Matchless*, Tinkler, Schied.

Newcastle *Uitgekl.*
22 nov. *Johanna*, Udema, Triest
Libra, Wagenaar, Zwolle
In lading.
Juffer Garrelts, Redeker, Schiedam

Hamburg *Vertr.*
22 nov. *Agatha Geertruida*, Potjewijd, Lissabon
23 *Minister van Bosse*, Sissingh, dito

Harburg *Aang.*
vóór 21 nov. *Jantina*, Drent, Rotterdam
Vertrokken.
Rebecca, Wahlen, Amst.

Op de **Elve** *Aangek.*
23 nov. *Taletta*, Groenewold, Rotterdam

Cuxhaven *Aang.*
22 nov. *Olbers*, Bremer, St. Domingo
Arendina, Smit, Liverp.
23 *Fanny Sermes*, Kramer, Porto Plata
Charles Rogier, Muller, Maceio

Bremerhaven *Aang.*
22 nov. *Anna*, Hoekstra, Dantzig

Leer *Aangek.*
18 nov. *Georgina Wubbina*, Heins, Dantzig
19 *Johanna*, Brouwer, dito

Dantzig *Aang.*
21 nov. *Marg. Catharina*, Stenger, Kroonstad
Vertrokken.
20 *Herstelling*, Coerkamp, Amsterdam
Johanna, Veldhuis, Antwerpen
Jacoba, Muntendam, Emden

Pillau *Vertr.*
20 nov. *Anna Paulowna* (s), de Haan, Amst.

Libau *Aangekomen*
11 nov. *Elisabeth*, Nepperus, St. Pet.
12 *Dorothea Schmahl*, Casse, Schiedam
Vertrokken.
15 *Anna*, Muller, Holland
Adriana, Paap, dito
Gezina Hendrika, Fijn, d.°
Ceres, Ricklefs, dito
Willem, Steffens, dito
Neptunus, Struck, dito
Gesina, Post, dito
Gretina, Zimmermann, d.°
Alice, Bunning, dito

Bolderaa *Vertr.*
17 nov. *Jonkvrouw Maria*, Menses, Elseneur
Drie Aurelia's, Okkes, d.°
Notaris v. Boekeren, Boon, dito
Johanna, Ahrens, Holland

Gefle *Uitgekl.*
8 nov. *Vesta*, Andersen, Amsterdam

Landsort *Aang.*
16 nov. *Catharina*, Olsson, Amsterdam

Bergen *Vertr.*
10 nov. *Kleinkinderen*, den Breems, Holland

Christiania *Aang.*
16 nov. *Thetis*, Bakker, Rio-Janeiro
Uitgeklaard.
16 *Viken*, Johannesen, Holland
17 *Christina Jacoba*, de Groot, Frankrijk

Frederikstad *Aang.*
7 nov. *Soeblomsten*, Pedersen, Holland
Pilot, Ring, dito
Albion, Angell, dito
Moses, Falck, dito
Eyr, Holst, dito
Caroline, Gundersen, dito
Industrie, Gundersen, dito
Eneste Söstre, Gjersoe, d.°
Josephine, Them, dito
Navigator, Kaas, dito

Fredrikshavn *Vertr.*
18 nov. *Jens Nord. Minde*, Petersen, Holland

Elseneur *Aangek.*
21 nov. *Lancefield*, Simpson, Libau n. Rott.
(21 Z.Z.O.; 22 Z.W.)

—o—

Shields 22 nov. De kapitein Haccou, voerende het schip *Sine Nomine*, van Vlissingen alhier aangekomen, is heden door de overheden te South Shields met £ 13 beboet wegens het aan boord hebben van cigaren als contrabande.

Deal 22 nov. Voor bewezen diensten aan het Amerikaansch schip *Ocean Ranger*, kapit. Knowles, v Bombay n. Rotterdam, zijn aan de bemanning van den logger *Albion* alhier £ 475 toegewezen.

Dartmouth 23 nov. Het Amerikaansch schip *Epaminondas*, kap. Brandt, v. Newcastle n. New-York, is den 6 nov. op 44° NB. en 42° WL. in zinkenden staat verlaten, doch de bemanning gered. — Mede in zinkenden staat door het volk verlaten, 8 nov. op 45° NB. en 47° WL., de *Acadia*, kapit. Arkley, v. Barcelona n. Quebec; de bemanning alhier aangebragt.

Tresco (Scilly) 21 nov. De *Susanna*, kapit. Kramer, van Hamburg n. Harbour Grace (New Foundland), is den 17 dezer met verlies van verschansingen, rusten en kettingplaten alhier binnengeloopen. Driemaal was de kajuit vol water geloopen, en veel water in het ruim gedrongen zijnde, vreest men dat de lading beschadigd zal zijn; is onderzocht en zal naar St. Mary's vertrekken om te repareren.

Norfolk 6 nov. De bark *William A. Platenius*, kapit. Bennett, van City Point naar Marseille, is ter reede van Hampton aangekomen, zijnde de bemanning in opstand. De stuurman is gevaarlijk verwond.

—o—

Gepraaid:
1 oct., op 28° 20′ ZB. en 8° 10′ OL., *Ferdinandina Emma*, R. A. Tange, v. Batavia n. Amsterdam.
15 oct., op 7° ZB. en 15° 53′ WL., *Minnehaha*, kap. Brown, van Batavia naar Londen.

—o—

23 nov. De wind te **Falmouth** Z. O., en te **Deal** stil en mistig.

—o—

Rivierberigt.

Rotterdam. Hoog water 25 nov.: 1ste getijde 3 ure 47 min.; 2de get. 4 ure 11 min.

Arnhem. Waterhoogte 23 nov. 1.15 el.

Keulen. Rijnhoogte 23 nov. 6 v. 3 d. Rijnl.

—o—

Aangek. Passagiers.
Te **Nieuwe Diep**, van Suriname, per *Josephina Bernhardina*, kap. Bos: de heeren J. Koetser, A. C. J. Rolff, S. Aricas en mej. B. Leeuwenstein.

Vertrokk. Passagiers.
Van 't **Nieuwe Diep**, naar Batavia, per *Vrede*, kapit. v. d. Plas: de heeren kapit. Bieler, echtgen. en zoon; Benasser, 2de luit. v. d. Mijl Dekker en Al... v. Mill, offic. v. gez. 3de kl.; Nijhoff en 125 man troepen.

ROTTERDAM den 24 November.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl.... Werk. Schuld 2½ pCt.		62 ⅞		
" dito dito 4	"	96 ⅞		
Portugal, Obl. 1856 7/9. 3	"	42 3/16		
Rusland, Obl. 1798 1816 5	"	104 ¼		
" bij Stiegl. 1854 5	"	90	90 ¼	90 ¼
" dito dito 1855 5	"	99 ¾		
" Spoorw. Aand. ƒ		219 ½		
Pruissen, Obl............5	"	101 13/16	101 ⅞	101 ⅞
Oostenr., Obl. in Metal. 2½	"	28 11/16	28 13/16	28 13/16
" dito dito 5	"	53 15/16	54 ⅛	54 ⅛
" dito N. te Ams. 5	"	72 15/16	73	72 15/16
" dito Nat. Met. 5	"	57 ⅝	57 ⅞	57 ¾
Mexiko... Oblig. 3	"	20 ⅝		

De handel bepaalde zich heden grootendeels tot Russische en Oostenrijksche fondsen, welke tot hooger prijzen begeerd waren. Overigens algemeen vaste stemming.

Het Commité der Effectenhandelaren,

H. A. MARCELIS, Secretaris.

Laatste prijzen ten 3 ure: Spanje, Certificaten Coupons 4½. Rusland, Obligatien, bij *Stieglitz* 1854, 5 pc., 90¼. Pruissen, Obligatien, 5 pc., 101 15/16. Oostenrijk, Oude Metalliek, 5 pc., 54⅛, 54 3/16, 54⅛; dito Nieuwe Rente te Amsterdam, 5 pc., 73 1/16; dito Nationale, 5 pc., 57¾, 57⅞, 57¾. Venezuela, 1½ pc., 14¾.

LONDEN den 23 November.

3pc. Cons. cont.	96⅜ a	96¼	3 pc. Peru....	70	a	71
id. id. op tijd	96⅜ -	96¼	4½ pc. id. Urib.	83	-	84
5 pc. Oostenrijk	78 -	80	id. te New-Y.	81	-	82
4½ pc. België..	97 -	99	3 pc. Portugal.	45	-	46
5pc. Braz. 1824	101 -	103	5 pc. Rusland.	109	-	111
id. 1829 39...	— -	—	4½pc. idem	98	-	100
id. 4½ pc. 1852	95 -	97	3 pc. Spanje...	44½	-	44⅝
idem 1858....	95 -	97	1¾ pc. idem...	33¼	-	33⅜
6 pc. Buen.-Ayr	81 -	83	idem Amort. ..	10	-	11
6 pc. Chili....	103 -	105	id. Cert. Coup.	4¼	-	4¾
3 pc. idem....	73 -	76	5 pc. Sardinië.	86	-	87
5 pc. Denemark	98 -	102	6 pc. Turkije..	77¾	-	77
3 pc. idem...	85 -	87	idem Nieuwe..	67	-	66
2½ pc. Holland.	65 -	66	4 pc. idem....	103¼	-	103¾
4 pc. idem....	99⅜ -	100½	3 pc. Venezuela	27½	-	28½
Ecuador	14½ -	15½	idem Uitgest..	14	-	15
id. Land-warr.	3½ -	4½	Wissel Amst. krt.	11.13	a	14½.
3¼ pc. Grenada.	16 -	17	idem 3 m.	11.15½	-	16.
id. Uitgestelde	4¾ -	5¼	id. Rott. 3 m...	11.15½	-	16.
3 pc. Mexico.	22⅜ -	22⅝	id. Parijs kort....	25. 7½	-	15.
4½ pc. Peru...	91 -	92	idem 3 m.....	25.30	-	35.

De beurs was heden vast, maar nagenoeg onveranderd. In buitenl. fondsen ging weinig om, maar zij bleven zeer vast.

PARIJS den 23 November.

Frankrijk 3 pc. a cont. 69.95, 70.15; dito op ult. 69.95, 70.05; dito 4½ pc. a cont. 95.75, 95.50; dito op ultimo —; Actien Bank 2860; Crediet Mob. 780, 776.25. Rusland 4½ pc. —; dito Spoorw. —. Napels 5 pc. 110. Spanje 1¾ pc. 33¼; dito buitenl. 3 pc. 44⅛; dito binnenl. 3 pc. 43⅝; dito Passive —.

De beurs was heden vrij gunstig gestemd. Frankrijk 3 pcts. bleven 10 c. hooger dan gisteren.

Officiële Wisselkoersen.

ROTTERDAM 24 Nov.

2 maanden.		Kort.
Londen...	11.61¼	11.66¼
d.° 3 m.	11.58¾	—
Parijs . .	55 7/16	55 13/16
d.° 3 m.	55¼	—
Bordeaux.	55 3/16	55 9/16
Genua...	45½	—
Livorno. .	38½	-
Napels . .	78	—
Petersb. .	165	—
Hamburg.	35 1/16	35 3/16
d.° 3 m. .	35	—
Antwerp .	—	1⅛ v
6 weken.		Kort.
Frankfort	99¾	—
Augsburg	99	—
Weenen..	92	—
Triest. . .	91⅝	—

Disconto 3 en 3½ pc.

AMSTERDAM 24 Nov.

2 maanden			zigt.	
Londen. .	11.62¼	p	11.67½	p
Parijs. . .	55 7/16	g	55¾	g
Bordeaux.	55	g	—	g
d.° ½ m.	55⅜	g	—	g
Genua . .	45½	g	—	g
Livorno. .	38¼	g	—	g
Napels . .	78½	g	—	g
Hamburg.	35 1/16	g	35 5/16	p
3 maanden.			Zigt.	
Madrid . .	241	g	—	g
Cadix. . .	243	g	—	g
Sevilië . .	240	g	—	g
Bilbao . .	240	g	—	g
Lissabon .	40⅜	g	—	g
Porto. . .	40¼	g	—	g
Petersb. .	165	g	—	g
6 weken.			Zigt	
Weenen ..	91½	g	—	g
Augsburg	99	g	—	g
Frankfort.	99¾	g	—	g

Rotterdam ⅛.

Prijzen der Buitenl. Coupons
en UITGELOTE OBLIGATIEN.

AMSTERDAM den 24 November.

Metalliek	ƒ 23.10	Sp. Piasters	ƒ 2.40½.
idem Nationale..	- —.—	" Coup. per fr.	- —.
Napelsche	- —.—.	Hamb. Russen ..	- 32⅞.
Div. Eng. in £...	- 11.60.	Russ. in Zilv. R.	- 33⅜.
Eng. Russen....	- 11.60.	Poolsche in fl...	- 26⅞.
Fransche.......	- 55½.	Coup. Port. 1 Jan. 1848 per £ 2.	- —.—
Belgische.......	- 55¾.	Papier Roeb....	- —.—
Pruissische.....	- 34¾.		

Handelsberigten.

ROTTERDAM den 24 November.

SUIKER. Heden werden uit de hand afgedaan 2700 kr. Java ex Bezoekie, Standaard ruim n.° 11 a ƒ 32¾, benevens 1189 kr. Java per Jannetje, tot geheimen prijs.

GRANEN. Tarwe, 162 ℔ O. Witb. Poolsche ƒ 370. Rogge, 142 ℔ N. Archangel ƒ 188; 143 ℔ Petersburger ƒ 184 cont., ƒ 186 bij partij.

SCHIEDAM den 24 November.

GRANEN. Verkocht: Rogge, 144 ℔ Pernau ƒ 210 3/m. Gerst, 129, 131 ℔ Coursche ƒ 190, ƒ 194 6/w.

MOUTWIJN per Ned. Vat zonder fust	ƒ 13.75.
JENEVER, " " " " "	- 19.25.
Amst. proef, " " " " "	- 20.50.

alles zonder de belasting.

SPOELING, per Ketel	- 1.70.

DELFT den 24 November.

BOTER. Heden zijn de prijzen geweest ƒ 50 a ƒ 60; ter markt zijn verkocht 437/8.

GOUDA den 24 November.

KAASMARKT. Aanvoer 24 partijen die vlug tot vorige prijzen verkocht zijn, naar Fransche en Schotten was vraag.

VEEMARKT. Met grooten aanvoer vlug tot hooger prijs verkocht.

AMSTERDAM den 24 November.

SUIKER. Van ruwe werden afgedaan 3100 kr. Java n.° 11 tot ƒ 33¼, n.° 15¾ tot ƒ 36½ en n.° 16 ruim tot ƒ 37.

TABAK. Heden zijn bij inschrijving afgedaan 412 pakk. Temsyang Java, per Broedertrouw, zijnde de overige 561 p. niet gegund, welke echter uit de eerste hand zijn verk. Voorts werden nog uit de eerste hand afgedaan 20 vaten Maryland per Leila.

LONDEN den 22 November.

SUIKER. W. Ind. gevraagd en zelfs 3 d. hooger. Omzet 1579 v. Uit de hand zijn afgedaan 100 vaten Cuba Moscov. tot 35/3; 70 v. tot 37/ a 37/6; 5500 b. Manilla dito tot 29/6 a 30/; 870 k. Havana tot 34/ a 36/; 1800 b. Manilla tot 30/; 300 a 500 b. Mauritius tot 37/6 a 38/; 1000 b. Madras tot 44/ a 48/6; eene lading van 1173 k. Havana n.° 9½ tot 24/9, en eene dito zeilende van 150 tons Maroim tot 22/6. Br. Lumps 49/. — MELASSEN gevraagd. — RUM prijshoudend; 150 pijp. Demerara bedongen 2/1 a 2/3, en Leewards 1/10 a 1/11. — KOFFIJ. Plant. Ceylon is tot zeer vaste prijzen gevraagd; Natif stil. — THEE flaauw. Van 14,800 k. werden 2600 k. verkocht. Ord. Congo 1/2½ a 1/2¾. — RIJST stil maar vast. 1000 b. Madras bedongen 9/1½, en 1100 b. Java 10/6.— SALPETER vast. 120 b. bedongen 38/6, en 260 b. 37/6.— LIJNZAAD vaster. 550 t. Calcutta vonden nemers tot 47/6 a 48/6, en eene lading Marianople tot 48/. — ZINK vast. 33 t. bedongen £ 22; 50 t. £ 21.10/, en 100 t. £ 21.7/6. Schotsch IJzer 52/6 a 52/9. — OLIEN. Lijn- stil 27/9. Cocos- gevraagd. Palm- stil 46 a 46/6. — TALK flaauw 58/9, Dec. 58/6.

LONDEN den 23 November.

SUIKER. In veiling werden 400 v. Cuba gedeeltelijk verkocht tot 38/6 a 44/; 1266 b. Siam tot 39/6 a 45/6; 1426 b. Java tot 33/ a 46/6, en 17,840 b. Manilla tot 35/ a 36/. — Van ARROWROOT zijn verkocht 320 b. St. Vincent tot 3¼ a 7½. — Van SAGO 100 vaatjes tot 7 a 7¾. — Van SPECERIJEN bedongen 15 v. Amboina Nagelen 4¾ a 5¼, en 20 dito Jamaica Gember 86 a 92/.

GRAANMARKT. Binnenl. Tarwe vast. Buitenl. onveranderd. Meel onveranderd. Gerst in de beste soorten prijshoudend. Boonen en Erwten onveranderd. Haver met beperkten omzet prijshoudend. Lijnzaad zeer vast met vraag.

Van den 21 tot den 22 dezer werden aangevoerd 640 q. binnenl. en 4910 q. buitenl. Tarwe; 1150 q. binnenl. en 6620 q. buitenl. Gerst; 3010 q. binnenl. en 11,430 q. buitenl. Haver; 1330 z. binnenl. Meel.

ANTWERPEN den 23 November.

KOFFIJ. Omzet 300 b. St. Domingo. — GRANEN. De markt is stil en onveranderd. — Van KATOEN vonden 95 b. Georgie nemers. — Van HARST 200 vtjs. br. Amerik. tot ƒ 2 9/16. — RIJST. Gep. blijft voor consumptie gevraagd tot ferme prijzen. — OLIEN. Van Terpentijn- zijn heden 70 v. verkocht. Men vraagt nu ƒ 21¼.

HAVRE den 21 November.

KATOEN. De markt is zeer stil, er werden van disp. 420 en op levering 200 b., zoomede eene lading van 1700 b. Mobile tot fr. 98 verkocht. — Van KOFFIJ vonden nemers 1584 b. Haïti tot fr. 68 a 68½; 1844 b. op levering tot fr. 68; 2000 b. dito tot fr. 70 a 71; 100 b. Ceylon tot fr. 124, en 1000 b. Manilla tot fr. 127. — SUIKER. 800 k. Havana op levering bedongen fr. 36¼.— HUIDEN. Men meldt ons den verkoop van 1442 st. gez. Chicago tot fr. 62½, en 400 dito B.-A. tot fr. 81½.— RIJST. 166 tiersj. Carolina bedongen fr. 33. — WOL gevraagd. 18 b. B.-A. bedongen fr. 2.10, en 320 b. Peru fr. 2.40. — Van KOPER zijn 25/m. kil. tot fr. 270 verk.

HAMBURG den 23 November.

KOFFIJ iets vaster, met iets meerder omzet. — In ZINK ging niets om. — RAAPOLIE per Nov. 23⅞, per Mei 24⅝. — GRANEN. Tarwe in loco stil; buitenl. per voorjaar tot de laatste prijzen aangeboden. Rogge in loco stil; Koningsb. 125 ℔ per voorjaar tot 75 m. b. te koopen.

Advertentien.

Getrouwd:

CASPER H. J. WAP
en
H. W. A. SLEURS.

Rotterdam
24 November 1859.

Heden beviel zeer voorspoedig van eene DOCHTER *C. VAN GORSEL*, Echtgenoote van

M. W. J. DE VISSER.

Tholen
21 November 1859.

Voorspoedig bevallen van eene DOCHTER *E. A. BUYSMAN*, geb. BRUININGA.

Rotterdam 24 November 1859.

MAATSCHAPPIJ TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

Tweede Leesvergadering

bij het Departement Rotterdam der Maatschappij tot **Nut van 't Algemeen**, op WOENSDAG den 30 November 1859, des avonds ten *half acht* ure precies, in het Gebouw des Departements.

Redevoering door Dr. **J. W. SLUITER.**

In naam van het Bestuur,
G. VAN REYN, *Lid en Secretaris.*

Openbare Vergadering

der COMMISSIE ter **bevordering van het Onderzoek naar de Verschijnselen op den Oceaan**, op HEDEN 25 NOVEMBER 1859, des avonds ten 8 ure, in het Gebouw der K. N. Y C.

Sprekers: Dr. P. VAN GALEN en Kapitein W. VAN DER HOEVEN.

Door den Edel Achtbaren Heer Mr. H. A. A. VAN BERCKEL, Regter-Commissaris in het **Faillissement** van **A. T. HALLENSLEBEN**, *Meubelmaker* te Rotterdam, is bepaald, dat op Donderdag 8 December 1859, des namiddags ten 2 ure, in het Geregtsgebouw aldaar, eene **nadere Vergadering** der Schuldeischers in dien Boedel zal worden gehouden; — geschiedende daarvan bij deze kennisgeving ter voldoening aan Art. 827 van het Wetboek van Koophandel.

De Curator in het voornoemde Faillissement,
H. C. VERNIERS VAN DER LOEFF.

WAARSCHUWING,

om **geen Crediet** te verleenen aan de **EQUIPAGE** van het Amerik. Schip **RIGA**, zullende door den Gezagvoerder ***geene Betaling*** geschieden.

Nederlandsche

STOOMBOOT-REEDERIJ.

De DIRECTIE maakt bekend, dat de geannonceerde **Dienst** van **ROTTERDAM** naar **MANNHEIM**, op **Zaturdag** den **26 November**

GEEN PLAATS ZAL VINDEN.

STOOMBOOTVAART
TUSSCHEN
ROTTERDAM en HULL.
Voor PASSAGIERS en GOEDEREN.

De Stoomboot **HAWK**, Kapit. **R. Duncpace**, vertrekt van **ROTTERDAM** naar **HULL** ZATURDAG den 26 NOVEMBER, des morgens ten **tien ure.**

Adres bij *J. B. CROL & Co.*

Openbare Vrijwillige
VERKOOPING.

De Notarissen *WILHELMUS ANTONIUS VAN BIJLERT* en Mr. *WILHELMUS PETRUS ANDRIES VOORENDONK*, residerende te Rotterdam, als last hebbende van hunne Principalen, zijn voornemens, op Donderdag den 8 December 1859, des morgens ten 10 ure, in het Notarishuis te Rotterdam, aan de Gelderschekade, in het openbaar te Veilen en te Verkoopen: de volgende

HUIZEN EN OPEN GRONDEN,

gelegen te Rotterdam, aan den Goudschensingel en achter uitkomende aan de Boschlaan.

N.° **1.** Een WOONHUIS, ERVE en daarachter gelegen Stuk OPEN GROND, wijk 13, n.° 972, groot 2 R. 20 El, en tot **Afbraak** het achter en ten westen neven het Woonhuis staande **Gebouw**, wijk 13, n.° 973, dienende Beneden tot **Blaauwverwerij** en **Stal**, aan den Goudschensingel, strekkende vóór van den Singel tot achter aan de Gebouwen of Bleekveld van Jufvrouw *Sanders* en het Perceel N.° 4.

N.° **2.** Een Stuk OPEN GROND of ERF, groot 80 El, waarop thans gedeeltelijk het voorschreven Gebouw staat, dienende tot **Blaauwverwerij**, dat afgebroken wordt, gelegen neven Perceel N.° 1, zijnde een gedeelte van wijk 13, n.° 973, breed aan den Goudschensingel 5.5 Ned. El, strekkende als Perceel N.° 1.

N.° **3.** Een Stuk OPEN GROND of ERF, groot 1 Roede, waarop thans gedeeltelijk het voorschreven onder Perceel N.° 1 vermelde Gebouw staat, dienende tot **Blaauwverwerij**, dat afgebroken wordt, gelegen neven Perceel N.° 2, zijnde een gedeelte van wijk 13, n.° 973, breed aan den Goudschensingel 5.5 Ned. El, strekkende als Perceel N.° 1.

N.° **4.** Een PAKHUIS, dat Uitgang door een Gang naar den Singel heeft; voorts ERVE en daarneven ten noorden een Stuk OPEN GROND, breed ongeveer 5 Ned. El en lang ongeveer 22 Ned. El, tot de na te melden *nieuwe Straat*, Perceel N.° 11, waarin het uitkomt, staande en gelegen achter Perceel N.° 1, groot 2 Roeden 94 Ellen.

En 1/14 GEDEELTE in het na te melden Perceel N.° 11.

N.s **5, 6** en **7. Drie** Stukken OPEN GROND, ieder groot 1 R. 38 El, gelegen neven elkander, aan de natemelden *nieuwe Straat*, Perceel N.° 11, ieder breed langs de Straat ruim 6 en diep 22 Ned. El.

En voor ieder der N.s 5, 6 en 7 1/14 GEDEELTE in het natemelden Perceel N.° 11.

N.s **8, 9** en **10. Drie** Stukken OPEN GROND, ieder groot 63 El, gelegen neven elkander, te Rotterdam, aan de natemelden *nieuwe Straat*, Perceel N.° 11, ieder breed langs de Straat ruim 7 en diep ongeveer 8 Ned. El.

En voor ieder der N.s 8, 9 en 10 een 1/14 GEDEELTE in het natemelden Perceel N.° 11.

N.° **11.** Een Stuk OPEN GROND, *bestemd tot eene nieuw te maken Straat, als Weg*, breed 8 Ned. Ellen, ten behoeve der aan beide zijden gelegen verkocht wordende 14 Stukken Open Grond of Erven, en de hierop te stichten Gebouwen, terwijl deze nieuwe Straat ten zuiden belend is aan de gemeente Rotterdam (de voormalige Azijnplaats), ten noorden uitkomt aan de Boschlaan, en **in de lijn valt der door de stad Rotterdam geprojecteerde nieuwe Straat,** loopende van den Goudschen Singel door de Bosch- en Warmoezierslanen naar de door de Stad **geprojecteerde verlenging der Wafellaan.**

N.s **12** tot en met **18. Zeven** Stukken OPEN GROND, ieder groot 1 R. 30 El, gelegen neven elkander, te Rotterdam, aan de voormelde *nieuwe Straat* Perceel N.° 11, ieder breed langs de Straat 6.5 en diep 20 Ned. El.

En voor ieder der N.s 12 tot en met 18, 1/14 GEDEELTE in het voormelde Perceel N.° 11.

N.s **19** tot en met **25. Zeven** Stukken OPEN GROND, ERVEN en HUIS (Het Dubbel **Huisje** van Perceel N.° 22 tot **Afbraak**), gelegen neven elkander, ten oosten aan de Boschlaan, breed 4.5 of 9 of 13.5 Ned. El, doch allen diep 8 Ned. El.

Alles bekend Kadaster sectie D, n.s 1159, 1160, 1423, 1497, 1498, 1499, 1500, 1501, 1854, 1855 en 1856, groot 30 Roeden 90 Ellen, en in eigen gebruik, uitgezonderd het **Huisje** van N.° 24, dat verhuurd is tegen ƒ 1.30 per week.

Grondbelasting 1859 ƒ 129.33.

De Percelen zijn te aanvaarden den 1 Februarij 1860, uitgezonderd het Woonhuis van Perceel N.° 1, dat te aanvaarden is op 1 Mei 1860, en zijn op het Aanplakbiljet en op de Platte-Grondkaart nader aangeduid, en zullen voorts eerst ieder afzonderlijk en daarna twee of meer Percelen vereenigd, worden Geveild en Afgeslagen.

Zij kunnen drie dagen vóór den dag der veiling, van des voormiddags 10 tot des namiddags 2 ure, worden bezigtigd, op vertoon van een Toegangbiljet, door een der genoemde Notarissen afgegeven, **en zal op die dagen éénmaal daags, des middags ten 12 ure, op het terrein aanwijzing der Percelen gegeven worden,** terwijl nadere inlichtingen ten Kantoren van den Notaris *VAN BIJLERT*, Hoogstraat, wijk 7, n.° 82, en van den Notaris *VOORENDONK*, Wijnstraat, wijk 2, n.° 113, te bekomen zijn.

BAD-INRIGTING,
AAN HET EINDE DER BAAN.

Het BESTUUR der **Bad-Inrigting** geeft bij deze kennis, dat het

Water in de Baden

thans bij uitnemendheid Versch en Helder is, en dat de Inrigting even als ten vorigen jare behoorlijk Verwarmd, dagelijks is **geopend** van des morgens 8 tot des avonds 5 ure, des Zaturdags tot des avonds 9 ure.

Wordt te Huur gevraagd,

voor een **klein Gezin**, van drie Personen, zonder Kinderen, tegen **Mei** of **eerder**, een **zuiver** en **net BOVENHUIS** (niet te groot), liefst in den omtrek van de Beurs, of wel op eene der Singels of Schie; den Huurprijs van ƒ 500 niet te boven gaande.

Adres, onder letters N G, Handelsdrukkerij
J. W. VAN LEENHOFF & ZOON.

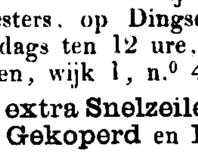

De Makelaars F. N. MONTAUBAN VAN SWIJNDREGT, W. VAN DAM *H. H. Zoon*, W. H. MONTAUBAN VAN SWIJNDREGT en B. C. D. HANEGRAAFF, te Rotterdam, zijn van meening, op last van hunne Meesters, op Dingsdag den 29 November 1859, des middags ten 12 ure, in de Zaal op de Scheepmakershaven, wijk 1, n.° 499, publiek te Verkoopen:

Het extra **Snelzeilend NU ONLANGS NIEUW Gekoperd** en **Kopervast Nederlandsch**

BARKSCHIP
Jan van Schaffelaar,

laatst gevoerd door Kapitein **L. G. Verbeek,** volgens Meetbrief lang 37 El 20 Duim, wijd 7 El 39 Duim, hol 5 El 42 Duim, en alzoo groot **662 Tonnen,** met al deszelfs STAAND en LOOPEND WANT, ANKERS, KETTINGEN, TOUWEN, ZEILEN en verdere SCHEEPSGEREEDSCHAPPEN, zoo als hetzelve thans is liggende te Amsterdam, aan de Werf *Concordia*, van de Heeren **Meursing & Co.**

De Makelaars F. N. MONTAUBAN VAN SWIJNDREGT, W. VAN DAM *H. H. Zoon*, W. H. MONTAUBAN VAN SWIJNDREGT en B. C. D. HANEGRAAFF, te Rotterdam, zijn van meening, als last hebbende van hunne Meesters, op Dingsdag den 6 December 1859, des middags ten 12 ure, in de Zaal op de Scheepmakershaven, wijk 1, n.° 499, publiek te Verkoopen:

Het extra Snelzeilend Gekoperd en Kopervast Nederlandsch

FREGATSCHIP
H E B E,

laatst gevoerd door Kapitein **A. H. Kiehl,** volgens Meetbrief lang 41 El 70 Duim, wijd 6 El 94 Duim, hol 5 El 5 Duim, en alzoo groot **650 Tonnen,** met al deszelfs RONDHOUT, STAAND en LOOPEND WANT, ANKERS, KETTINGEN, TOUWEN, ZEILEN en verdere SCHEEPSGEREEDSCHAPPEN, zoo als hetzelve thans is liggende in de Berghaven binnen deze Stad.

Voormeld Schip zal vermoedelijk in het begin van het volgende jaar in de Bevrachting voor de Nederlandsche Handel-Maatschappij worden opgenomen.

AVIS MÉDICAL.

Le Dr. SAMUEL LA' MERT (inscrit) *L. S. R.* Membre Honoraire du London Hospital Medical Society, *M. D.* de l'Université d'Erlangen, continue ses consultations personelles ou par correspondance sur tous les cas de débilité et les infirmités secrètes de la jeunesse et de l'âge mûr, tous les jours, chez lui,

37 Bedford Square, à *Londres*.

Le Dr. LA' MERT vient de publier (au prix de 1 franc) une nouvelle édition de son ouvrage ayant pour titre:

LA PRÉSERVATION PERSONELLE.

Essai sur la débilité nerveuse, orné de nombreuses gravures et d'Exemples. Cet ouvrage sera envoyé *franco par la poste*, sous Enveloppe, contre payement du port, par *H. T. HENDRIKSEN*, Libraire, Hoogstraat, Rotterdam.

Il contient:

1e *Section.* Physiologie des organes de la génération.
2e *Section.* Puberté — age viril — morale de la Physiologie générative — vraie et fausse moralité.
3e *Section.* Le mariage dans ses rapports, physique, moral et social, ses espérances et ses désappointements.
4e *Section.* Spermatorrhée et impuissance. Stérilité des deux sexes — Maux que l'on se cause soi-même. Tristes conséquences de la négligence.
5e *Section.* Vices des écoles. Effets de certaines habitudes pernicieuses sur les facultés mentale et générative. Importance de la discipline morale.
6e *Section.* Traitement de la débilité nerveuse et générative. Impuissance et stérilité. Résultats dangereux de divers remèdes nouveaux. Principes du traitement médical, diététique et général de l'auteur, basés sur vingt ans d'une pratique couronnée de succès.

Wed. KRAP & VAN DUYM, naast de Beurs te Rotterdam, hebben ontvangen:

Eene FRAAIJE COLLECTIE van de NIEUWSTE
Hollandsche, Fransche, Engelsche en Duitsche

PRACHTWERKEN,
DAMES- EN KINDERBOEKEN.

EENE GROOTE VERZAMELING
STEREOSCOOPEN, STEREOSCOOPPLATEN,
op ZILVER, GLAS en PAPIER, in verschillende Prijzen; verder
POËZIEBOEKEN, SCHRIJFMAPPEN, PORTEFEUILLES ENZ., ENZ.
HET EEN EN ANDER BIJZONDER GESCHIKT TOT
CADEAUX voor de aanstaande FEESTEN.

VERTREK der SPOORTREINEN.
Hollandsche Spoorweg.

Van Rott. naar Amsterdam:	7.30, 11.40, 3.30, 6.30.
" " alleen n. 's Hage:	9.45 's morg. en 9.35 's av.
" Amst. naar Rotterdam:	8.30, 11.30, 4.30, 7.30.
" 's Hage alleen n. Rott.:	8.30. 's morg. en 3.40 's midd.

Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.

Van Rott. naar Antwerpen en Breda:	10.15, 3.—.
" Dordrecht naar Rotterdam:	10.40, 3.20.
" Breda naar Antwerpen en Rott.:	6.50, 12.35.
alleen naar Antwerpen en Moerdijk:	5.20.
" Antwerpen naar Breda en Rott.:	7.45, 12.20.
alleen naar Breda en Moerdijk:	5.25.

Rhijn-Spoorweg.

Rott. n. Utr., Amst., Arnh.:	7.—, 10.—, 12.15, 1.30, 5.15, 7.15
Amst. n. Utr., Rott., Arnh.:	7.20, 10.35, 12.30, 2.30, 6.—, 7.45
Arnh. n. Utr., Amst., Rott.:	6.30, 9.45, 11.35, 12.30, 6.50, —
Utr. n. Rott. 6.30.— Utr. n. Amst. 6.45, beide behalve Zondag.	

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.

BIJBLAD,

behoorende tot de

ROTTERDAMSCHE COURANT

VAN

VRIJDAG 25 November 1859, N°. 281.

GEMEENTERAAD

VAN

ROTTERDAM.

Zitting van Donderdag 24 November.

Deze onder het voorzitterschap van den heer Burgemeester gehouden openbare vergadering werd door 31 leden bijgewoond; afwezig waren de heeren Beelaerts van Blokland, van Casteel, Hoynck van Papendrecht, Pincoffs, F. van Vollenhoven en J. van Vollenhoven.

Nadat de notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd waren, deelde de Voorzitter mede, dat de volgende stukken waren ingekomen:

1°, van Gedeputeerde Staten de goedkeuring op de begrooting der Geneeskundige School voor 1860. — Voor kennisgeving aangenomen.

2°, van dezelfden mededeeling, dat bij de Ministers van Binnenlandsche Zaken en Finantien bedenkingen zijn gerezen tegen het blijven heffen alhier van de belasting op het geslagt op de bestaande wijze; daar met 1 januarij 1860 de heffing naar een tarief bij het Rijk ophoudt, zouden zij wenschen dat de gemeentebelasting met de Rijksbelasting in overeenstemming wierd gebragt, ten einde dubbele formaliteiten te voorkomen, weshalve de Raad werd uitgenoodigd op zijn besluit ten deze terug te komen. — Overeenkomstig het advies der commissie van finantien besloot de Raad te volharden bij het beginsel van heffing dat hier bestaat en werden Burgemeester en Wethouders gemagtigd in dezen geest aan Gedeputeerde Staten te antwoorden.

3°, van dezelfden mededeeling, dat aan de Gemeentebesturen van Rotterdam en Breda magtiging is verleend om te beraadslagen over de wijziging van het beurtverdrag. — Voor kennisgeving aangenomen.

4°, van dezelfden de goedkeuring op het suppletoir kohier der plaatselijke directe belasting. — Mede voor kennisgeving aangenomen.

5°, berigt van den heer P. A. Keuls, dat hij de benoeming tot lid der Plaatselijke Schoolcommissie aanneemt. — Voor kennisgeving aangenomen.

6°, van den heer J. L. van Dam kennisgeving, dat hij tot notaris te dezer stede is benoemd. — Voor notificatie aangenomen.

7°, van de commissie van administratie over het Ziekenhuis mededeeling dat de heer C. A. van Kerckhoff als lid dier commissie aan de beurt van aftreding is, weshalve voor de daardoor ontstaande vacature werden voorgedragen de heeren H. M. A. van der Ven en mr. H. J. A. Lippmann. — Ter visie gelegd.

8°, van de commissie voor het Ziekenhuis voor aan syphilis lijdende vrouwen berigt, dat de heer J. J. Reuchlin als lid der commissie moet aftreden, weshalve verzocht werd tot eene nieuwe benoeming over te gaan. — Mede ter visie gelegd.

9°, ten gevolge van een van den havenmeester ingekomen verzoek een voorstel van Burgemeester en Wethouders om nog een duc d'alve te plaatsen bij het kleine haventje aan het Tweede Nieuwewerk nabij de Zwemschool. — Goedgekeurd.

10°, van Burgemeester en Wethouders een voorstel, strekkende om een stukje grond op Fijenoord op nieuw voor tien jaren te verhuren aan D. Leemans, doch hem daarvoor thans *f* 20 jaarlijksche recognitie te doen betalen: tot hiertoe betaalde hij daarvoor jaarlijks *f* 14, doch het is gebleken dat het stukje grond grooter is dan men meende. — Goedgekeurd.

11°, berigt van den Gemeente-Ontvanger, dat het noodig zal zijn zeer spoedig in den aanvang des volgenden jaars de tweede serie der geldleening uit te geven. — Ter visie gelegd.

12°, ten gevolge van het van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam ontvangen berigt, dat zij bereid zijn aan den Raad de opheffing van de beurtveren tusschen Amsterdam en Rotterdam voor te dragen, een voorstel van Burgemeester en Wethouders om ook dezerzijds tot die opheffing te besluiten, zullende het tijdstip der opheffing nog nader worden bepaald. — Bij acclamatie werd dit voorstel goedgekeurd.

13°, van de commissie voor de strafverordeningen rapport op het adres van melkverkoopers, waarin deze op het gevaarlijke hadden gewezen van gemuilbande honden onder wagens te spannen en daarom eene wijziging der bestaande verordening hadden verzocht. De commissie had een deskundige geraadpleegd, waaruit haar was gebleken dat de bezwaren ongegrond waren, te meer daar de verordening voorschreef muilkorven te gebruiken, met welke het de honden zelfs mogelijk is te drinken. De commissie adviseerde alzoo afwijzend op het advies te beschikken. — Dienovereenkomstig werd besloten.

14°, het rapport der speciale commissie ter zake van de Aziatische cholera, welk rapport dus luidde:

ROTTERDAM, November 1859.

De Speciale Commissie ter zake van de Aziatische Cholera in uwe vergadering van 5 September 1859 benoemd, acht zich verpligt bij het eindigen der Cholera binnen deze Stad een kort verslag van hare verrigtingen aan den Gemeenteraad te doen:

Ofschoon reeds vroeger eenige gevallen van Aziatische cholera waren waargenomen, heeft de ziekte zich eerst in het midden van augustus binnen onze gemeente ontwikkeld. Op den 17 augustus overleed aan de gevolgen van cholera H. Smitshoek, stoker op een stoomboot komende van Hamburg, alwaar toenmaals de cholera heerschte; de tweede patient kwam voor in de Jodenlaan; en van toen af heeft de epidemie zich wel langzaam maar toch met vasten en geregelden tred in de stad uitgebreid.

De meeste gevallen kwamen in september voor, en wel tusschen den 7den en 17den dier maand; vooral in de wijken 10 en 11 had de ziekte spoedig eene dreigende hoogte bereikt, en aldaar werden verscheidene brandpunten van besmetting aangetroffen, alwaar zich de ziekte allengs verder uitbreidde. In het laatste gedeelte der maand october werd niet alleen eene vermindering der ziekte waargenomen, maar ook eene gunstiger sterfteverhouding dan in de vorige maand, en in de wijken 9, 10 en 11 werden ook nu weder de meeste gevallen aangetroffen. In de eerste helft van november werden slechts 13 cholera-lijders aangegeven, zoodat de epidemie in het midden dier maand als geëindigd mogt beschouwd worden.

Van den 16 augustus tot en met 12 november zijn bij de Geneeskundige Commissie aangegeven 752 cholera-lijders, terwijl het getal der aan die ziekte overledenen, volgens de registers van den Burgerlijken Stand, bedroeg 455.

Uit die opgave blijkt dat de epidemie veel minder hevig is geweest dan die in 1853 en 1854, en de noodzakelijkheid van wege het Bestuur onmiddellijk geneeskundige hulp te verleenen niet heeft bestaan. De Commissie heeft zich dan ook bepaald tot het inrigten van een hulplokaal tot cholera-hospitaal, ten einde eene behoorlijke verpleging der aangetaste lijders te waarborgen, welke niet in hunne eigen woningen verzorgd konden worden.

Van de Commissie van Administratie over het Ziekenhuis was toch de mededeeling ontvangen, dat in genoemd Gesticht geene voldoende ruimte voorhanden was tot verpleging van Cholera-lijders en onze Commissie heeft zich dan ook onmiddellijk onledig gehouden met het daartoe in gereedheid brengen van het eenige beschikbare Gemeente-gebouw gelegen in den Boschhoek, en de noodige fournitures en het vereischte meubilair aangeschaft, zoodat reeds binnen weinige dagen genoemd gebouw in orde was gebragt om als succursaal van het Ziekenhuis aan den Coolsingel te worden gebruikt.

Naardien uit de ingekomene berigten bij de Geneeskundige Commissie gebleken was, dat het aantal Cholera-lijders in de eerste dagen toenam, werd het hulpziekenhuis op den 14 september opengesteld en is de geneeskundige dienst aldaar onafgebroken gedurende twee maanden door de HH. med. doct. H. W. de Monchy en Joan v. d. Hoeven waargenomen, terwijl de functie van huismeesteresse vervuld is geworden door Mej. E. de Groot.

Van den 14 september tot en met 31 october werden in het hulpziekenhuis verpleegd 85 lijders, waarvan 45 zijn overleden en 40 hersteld ontslagen, en daar sedert het laatstgenoemd tijdstip geene lijders waren opgenomen en de epidemie overigens als geëindigd mogt beschouwd worden, heeft de Commissie gemeend het cholera-hospitaal voorloopig buiten gebruik te moeten stellen en hetzelve diensvolgens op den 14 november gesloten.

Het is de Commissie bij deze gelegenheid eene aangename pligt om een woord van welverdienden lof te mogen uitspreken over de humaniteit en ijver die de HH. dr. H. W. de Monchy en Joan v. d. Hoeven hebben aan den dag gelegd bij de vervulling hunner zorgvolle werkzaamheden, eveneens als zij volgaarne hare hooge tevredenheid kenbaar maakt over de liefderijke zorg en naauwgezette pligtsbetrachting, waarmede Mej. E. de Groot en het personeel van ziekenoppassers gedurende al dien tijd hunne moeijelijke betrekkingen hebben waargenomen.

De speciale Commissie ter zake van de Aziatische Cholera

(was get.) J. F. HOFFMAN, *Voorzitter.*
B. EICKMA, *Secretaris.*

Werd besloten dit rapport voor kennisgeving aan te nemen.

15°, het rapport van Burgemeester en Wethouders op de ingekomen adressen ter zake van de houten heiningen achter sommige huizen aan den Haringvliet.

Dat rapport was van den volgenden inhoud:

„ROTTERDAM, 14 November 1859.

Mijnheeren,

In uwe vergadering van 13 October jl. is ingekomen een adres van den heer P. H. TROMP, eigenaar van een huis en erve aan den Haringvliet, wijk 12, n.° 35, houdende:

dat hij, met 13 andere eigenaars van panden aldaar, zich tot Burgemeester en Wethouders heeft gewend met een verzoekschrift (waarvan een afschrift wordt overgelegd) waarbij, om de redenen in dat stuk vermeld, in substantie wordt gevraagd om maatregelen te nemen tot opruiming der ruim 2 ellen hooge houten heiningen, waardoor enkele eigenaars van panden aan den Haringvliet, tot afscheiding van hunne geburen, strijdig met de voorwaarden van uitgifte, de achter hunne huizen gelegen gronden hebben belemmerd, en daardoor het vrije uitzigt over de gronden, kade en rivier, kennelijk door de regering aan de eigenaren en door dezen onderling aan elkander verzekerd en gewaarborgd, tegen door hen op zich genomen verpligtingen, hebben benomen, — en om geene andere timmering (indien zij die tot afscheiding begeeren daar te stellen) toe te laten, dan die niet belemmerend voor het uitzigt kan zijn, waartoe Burgemeester en Wethouders de magt hebben door het bepalen der hoogte;

dat hij daarop eene beschikking heeft ontvangen in dato 4 October 1859, waarvan almede afschrift wordt overgelegd, doch waarvan de inhoud zoowel als de beschikking den adressant te leur stelt en grieft, omdat de overeenkomst door Burgemeester en Wethouders, ter uitvoering van het besluit van den Gemeenteraad van 22 October 1857, met de eigenaren aangegaan, in letter en geest ten eenenmale is miskend, de regten der eigenaren daarbij worden verkort en vernietigd, en het belang der gemeente aan de willekeur der overtreders wordt prijs gegeven;

wordende voorts die grieven en bezwaren in het breede uit een gezet, waarbij noch de bedoelde eigenaars, noch het collegie van Burgemeester en Wethouders worden gespaard, en ten slotte verzocht dat de Gemeenteraad, alsnu doende wat te vergeefs van het collegie van dagelijksch bestuur is gevraagd, deszelfs gestelde voorwaarden moge handhaven en regt laten wedervaren aan het adres aan heeren Burgemeester en Wethouders, en om daartoe die maatregelen te nemen die buiten of in regten, zijdelings of regtstreeks tot de prompte en eerlijke naleving der overeenkomst moeten leiden; enz.

Dit adres met de bijlagen werd daarop, om berigt en raad, in onze handen gesteld, nadat door U besloten was om het niet te doen voorlezen, omdat dit destijds te veel tijd zoude vorderen, met voorbehoud om dit bij het uitbrengen van rapport te doen geschieden of het te doen drukken.

Weinige dagen daarna zijn die stukken evenwel (vermoedelijk door den adressant) in de Rotterdamsche Courant in hun geheel openbaar gemaakt en ten gevolge daarvan is, in uwe vergadering van 20 October jl., ingekomen en mede ongelezen aan ons verzonden een adres van de heeren N. J. STORM VAN S'GRAVESANDE, C. P. SANDER, A. SIEWERTSZ VAN REESEMA en P. KRUYFF (dat door hen ook in de dagbladen is medegedeeld) waarbij zij opkomen tegen de feiten, die hun in verband met het plaatsen der bedoelde heiningen in het eerstvermelde adres worden ten laste gelegd en de uitdrukkingen en qualificatien jegens hen gebezigd; — in het breede inlichtingen geven met betrekking tot het doel, waarmede de overeenkomst, naar het Raadsbesluit van 22 October 1857, tot afstand der bedoelde gronden achter hunne huizen, is aangegaan, ten betooge dat door hen niet alleen in geen opzigt is gehandeld tegen de bedoelingen, tengevolge waarvan de overeenkomst haar beslag heeft verkregen, maar zich, zonder de minste afwijking, aan die overeenkomst hebben gehouden en niets zonder de vereischte vergunning hebben daargesteld; en eindelijk, het vertrouwen uitdrukken dat de Gemeenteraad hen, tegenover den eerstgemelden adressant en zijne ongegronde beweringen en ongepaste tegen hen gebezigde uitdrukkingen, volkomen regt zal doen wedervaren, en alzoo geene termen vinden om in eenig opzigt aan zijn verzoek te voldoen.

Overgaande om aan het van ons verlangde te voldoen, moeten wij beginnen met te verklaren dat wij ons niet zullen verledigen om het adres van den heer TROMP op den voet te volgen en alzoo in wederlegging te treden van beschuldigingen, die daarbij zoo regtstreeks als zijdelings tegen ons worden gerigt, zoo als: miskenning en schennis van overeenkomsten; verkorten en vernietigen van regten; aan de willekeur der overtreders prijs geven van de belangen der gemeente; conniventie met de overtreders; inwilliging van verkeerde neigingen; afwijkingen en overtredingen van de voorwaarden; misbruiken van voorbehouden regten en meer anderen, — daar wij het beneden onze waardigheid achten om daarop slechts een enkel woord te antwoorden, en strijdig met de achtbaarheid uwer vergadering om U daarmede bezig te houden.

En nu tot de zaak zelve komende, meenen wij dat zij het best beoordeeld kan worden, door het stellen en beantwoorden der eenvoudige vraag, waarin zich het geheele adres oplost, namelijk: of de eigenaars al dan niet het regt hadden om de bedoelde afscheidingen te plaatsen, zóó als dit door hen is geschied, en of dus daarmede of wel door de bepaling der hoogte, zóó als dit door ons heeft plaats gehad, al of niet kan geacht worden te zijn gehandeld tegen de overeenkomst, gelijk die bij besluit van den Gemeenteraad van 22 October 1857 is vastgesteld, of tegen de bedoeling waarmede die met de eigenaars aan den Haringvliet is aangegaan?

Wat aangaat het regt van de eigenaars aan den Haringvliet om hunne gronden met heiningen, grilles of wat meer daartoe zoude kunnen dienen, naar hun goedvinden af te scheiden, heeft men slechts de overeenkomst in te zien, die met hen volgens het aangehaalde Raadsbesluit is aangegaan, — en waarvan een afschrift hierbij wordt overgelegd (zie bijlage n.° 1) — om tot de overtuiging te komen dat daaromtrent geen redelijke twijfel mogelijk is, bij de ondubbelzinnige woorden die daarin te lezen staan, te weten:

„de afscheidingen tusschen de afgestaan wordende gronden onderling, worden aan de eigenaren der huizen „overgelaten."

Dezelfde bewoordingen vinden wij terug in de missive van 12 September 1856 die in de stukken van den adressant (den heer TROMP) wordt aangehaald, zijnde die waarbij de voorwaarden, op welke de Gemeenteraad, den 4den te voren, besloten had met de toenmalige eigenaars aan den Haringvliet eene minnelijke schikking aan te gaan, aan die eigenaars worden medegedeeld.

Van deze missive mede een afschrift hierbij voegende (zie bijlage n.° 2), moeten wij opmerken dat in het antwoord van 21 November 1856, dat o. a. daarop van de heeren W. S. BURGER JR. en F. W. A. BEELAERTS VAN BLOKLAND namens de bedoelde eigenaars is ontvangen, melding wordt gemaakt dat een tweetal eigenaren in overweging hadden gegeven: „of het, zoo tot voorkoming „van onaangename geschillen tusschen de eigenaren onderling, als ter bewaring van den welstand en de regelmatigheid, niet wenschelijk is, dat, zoo al niet een „algemeen model der onderlinge afscheiding door Burgemeester en Wethouders worde voorgesteld, althans „dit worde bepaald, dat de zwiepingen, tot bevestiging „van hekken, rasterwerken of heiningen dienende, allen „aan dezelfde zijde en wel, daar de hevigste winden uit „het westen komen, aan de oostzijde dier afscheidingen „zullen moeten worden aangebragt?" en dat wij daarop, bij ons wederantwoord van 8 December 1856 aan hen hebben te kennen gegeven:

„„dat wij meenden de eigenaren geheel te moeten „„vrijlaten in de wijze waarop zij hunne te verkrijgen „„gronden onderling willen afscheiden, en het niet geraden achten daaromtrent bij de aan te gane overeen„„komst eenige bepaling te maken.""

Uit deze laatstvermelde stukken — die hierbij niet worden overgelegd, maar ter inzage voor de hand liggen — blijkt dat men toen reeds het denkbeeld had om zich voor die afscheidingen van heiningen te bedienen, hetgeen dan ook destijds niet strijdig met de bedoeling der voorwaarden van afstand werd geacht, daar wij anders zeker niet alleen het zoo even gemelde antwoord niet zouden hebben gegeven, maar veel minder aan uwe Vergadering zouden hebben voorgesteld om de aangehaalde bepaling der overeenkomst, die dan tot zoodanige met de bedoeling strijdige uitlegging zoude kunnen leiden, woordelijk in uw definitief besluit van 22 October 1857 te behouden.

Uit dit een en ander volgt reeds van zelf dat de adressant zich geheel vergist in zijne meening, dat alles een geheel moet schijnen uit te maken, „*gelijk dit* — volgens eene uitdrukking in het aan ons gerigte adres — „*als* „*één geheel den eigenaren gezamenlijk werd aangeboden,*" terwijl dit laatste tevens volkomen in strijd is met hetgeen in de missive van 12 September 1856 met zoo vele woorden wordt gezegd: „dat het de bedoeling was om „van den door aanplemping te verkrijgen grond een „gedeelte ter lengte van p. m. 20 ellen aan *ieder der* „*eigenaren* van de panden, ter breedte daarvan, om niet „af te staan," en waarin dus geen woord voorkomt van het aanbieden of afstaan van *één geheel aan de gezamenlijke eigenaren*, waarop men dan natuurlijk, in dat geval, alle regt van afsluiting zoude missen, en door niets zoude beveiligd zijn tegen onbescheiden blikken van geburen en ander ongerief dat uit zoodanig gemeenschappelijk bezit zoude kunnen voortvloeijen.

Wij twijfelen dan ook zeer of onder de eigenaren wel één zoude geweest zijn, die op dien voet, tegen het prijs geven van zijn vermeend regt, den aan hem overgedragen grond zoude hebben aangenomen.

Maar hoe dit laatste ook zij, zeker is het, dat men bij de omschrijving van het servituut in de overeenkomst, te weten: „op den afgestanen grond zullen nimmer eenige „gebouwen of getimmerten mogen worden geplaatst „*anders dan de zoo even bedoelde afscheidingen,*" door de bijvoeging der onderhaalde woorden duidelijk de uitzondering heeft uitgedrukt die noodzakelijk was om, in verband met de verleende vrijheid tot afscheiding van de erven naar onderling goedvinden, den zin en de strekking van dat servituut te kunnen verstaan.

Uit dat alles volgt dan ook onzes inziens ontegenzeggelijk, dat het regt tot het plaatsen van afscheidingen, zóó als dit door de bedoelde eigenaars is geschied, niet aan hen kan worden betwist.

Is dus daarmede niet tegen de overeenkomst gehandeld, evenmin is dit het geval door de bepaling van de hoogte, zóó als dit door ons heeft plaats gehad.

In die overeenkomst toch leest men: dat aan de eigenaren de verpligting is opgelegd om den afgestanen grond, voor zooveel ieder eigenaar aangaat, tot eene sierlijke wandeling of tuin aan te leggen onder bepaling evenwel, dat de beplanting daarvan *evenzeer als de te maken afscheiding van de belendende gronden* echter niet hooger zal mogen zijn dan dezerzijds nader zal worden bepaald, en zulks — zoo als uit de missive van 12 September 1856 blijkt — met het doel om die beplanting niet, *althans niet boven eene nader te bepalen hoogte hinderlijk aan het uitzigt der belendende huizen te doen zijn.*

Ware deze bepaling nu niet in de overeenkomst opgenomen, dan waren de eigenaren geheel vrij om die afscheiding zoo hoog te maken als zij, tot verzekering hunner vrijheid of om andere redenen, met hunne wederzijdsche geburen onderling zouden kunnen goedvinden, maar dit heeft men gemeend in verband met het servituut te moeten beperken, en daarom het regt om de hoogte der afscheidingen te bepalen aan ons overgelaten.

Van dit regt nu hebben wij gebruik gemaakt bij de beschikking op de aanvragen tot het plaatsen van de heiningen waarvan in deze sprake is; en wanneer wij nu gemeend hebben daarbij het maximum dier hoogte op 2,20 ellen te moeten voorschrijven, dan hebben wij dit niet alleen gedaan, omdat dit de hoogte is die, in geval van verschil tusschen eigenaars van naburige erven, door den regter, bij de toepassing van art. 690 van het burgerlijk wetboek, zoude worden bevolen, overeenkomstig hetgeen, in verband daarmede, bij art. 37 der verordening op het bouwen en de verpligtingen van eigenaars der naburige erven onderling, door U is bepaald — maar ook omdat die hoogte, naar onze meening, toch altijd veel lager is dan die welke men zich, in redelijken zin, voor het plantsoen van een sierlijken tuin of wandeling zoude kunnen denken; voldoende om vrijheid en veiligheid te waarborgen en niet hinderlijk aan het uitzigt, indien men daarmede bedoelt hetgeen, in gezonden zin, daaronder moet worden verstaan, namelijk: het uitzigt *uit de kapitale verdiepingen der huizen*, over de tuinen, *op de kade en de rivier.*

Te minder scheen deze bepaling bezwaar te zullen ontmoeten, daar de eigenaren, die voornemens waren om de afscheidingen hunner erven met zoogenaamde grilles te doen geschieden, reeds *te voren* bij een adres — waarop de adressant (de heer TROMP) in de eerste plaats had geteekend — aan ons hadden verzocht, om, tegelijk met de aanbesteding van het eenvormig hek, dat van wege de gemeente doch voor rekening van de eigenaren aan den Haringvliet, over de geheele breedte van de aan hen afgestane gronden, moet worden geplaatst, ook voor hunne rekening die grilles aan te besteden, welke zij daarbij tevens te kennen gaven ter hoogte van 2 a 2,20 ellen te verlangen, tengevolge waarvan wij — bereid als wij waren om aan het verzoek te voldoen — de hoogte dier grilles gemiddeld op 2,10 ellen in het bestek hebben voorgeschreven.

Wel is waar zijn, bij gelegenheid dat de inschrijving voor die aanbesteding moest plaats hebben, door den adressant (den heer TROMP) eenige wijzigingen, ook ten aanzien van de hoogte dezer grilles, voor hem en eenige andere eigenaars verlangd; doch hiermede konden wij ons toen niet meer inlaten, daar het bestek en de teekeningen, overeenkomstig *het eigen verlangen der belanghebbenden*, nu eenmaal waren vastgesteld en goedgekeurd en daarin toen geene verandering meer kon worden gemaakt, omdat wij dan ook te kennen gaven dat men zich omtrent wijzigingen, die men met onderling goedvinden nader mogt verlangen, maar met den aannemer zouden moeten verstaan.

Hebben wij nu aan enkele eigenaren, bij de vergunning om heiningen te plaatsen, dezelfde of nagenoeg dezelfde hoogte toegestaan die in het bestek voor de aanbesteding der grilles, voor de overigen, is voorgeschreven, dan zien wij niet in dat nog nader of op eenige andere wijze de hoogte der afscheidingen door ons zoude behoeven te worden bepaald, tenzij de eigenaars zich mogten veroorloven hunne afscheidingen boven het alzoo gestelde maximum der hoogte op te trekken.

Wij meenen hiermede te kunnen volstaan om U de overtuiging te geven dat ook ten aanzien van de bepaling der hoogte niet tegen de overeenkomst is gehandeld, en er blijft ons nu alleen nog over te doen blijken, dat dit evenmin heeft plaats gehad tegen de bedoeling waarmede die overeenkomst is aangegaan.

En deze is — alweder blijkens de missive van 12 september 1856 — geene andere geweest dan om zooveel mogelijk alle oponthoud voor te komen in de uitvoering der werken, die, tot vestiging van het vaste eindstation van den Rijnspoorweg en het aanleggen eener kade voor toegang daartoe en voor aanlegplaatsen voor stoombooten, moesten worden ondernomen en om alzoo eene procedure te vermijden, waarmede de gemeente door de eigenaren aan den Haringvliet werd bedreigd, en welke — hoe weinig de gemeente ook voor den uitslag daarvan beducht behoefde te zijn — juist dat zoo zeer gevreesde oponthoud zoude te weeg brengen, maar door eene minnelijke schikking kon worden voorgekomen, en waaraan dan ook uwe Vergadering gemeend heeft de voorkeur te moeten geven.

Met dit en geen ander doel kwam de overeenkomst tot stand, en wij moeten dan ook alles wat deswege, in afwijking hiervan, in het adres en daarbij behoorende bijlagen wordt gezegd — maar uit geen enkel ander op deze zaak betrekkelijk stuk blijkt — ten eenenmale wraken.

Hiermede gelooven wij afdoende te hebben aangetoond dat er van de zijde der beklaagde eigenaars met betrekking tot de bedoelde afscheidingen niets is verrigt, waartoe zij geen regt hadden, en evenmin, ook van onze zijde, is gehandeld in strijd met de overeenkomst of met de bedoeling waarmede die is aangegaan.

Met dit laatste willen wij echter geenszins gezegd hebben dat wij het onsierlijke der in de adressen bedoelde heiningen, zoo als die thans nog op zich zelve bestaan, niet erkennen en niet veel liever zouden gezien hebben dat alles in deze op eenparigen voet, met gemeen overleg en in der minne ware geschikt en geregeld, — maar wij moeten toch herhalen hetgeen wij, op het adres door 14 eigenaars onderteekend, bij onze beschikking van 4 october jl., waartegen nu *alleen* de heer TROMP, bij uwe Vergadering, als het ware in hooger beroep komt, aan hen hebben te kennen gegeven: dat men meent te mogen veronderstellen dat veel van dat onsierlijke zal verdwijnen, wanneer het hek, dat langs de geheele uitgestrektheid der gezamenlijke erven moet komen, geplaatst en de aanleg der tuinen voltooid zal zijn, en dat, althans tot zoolang, het oordeel daarover moet worden opgeschort.

Ook zal later moeten blijken wat door hen, die de grilles tot afscheiding bebben verkozen, daar tegen zal worden geplaatst, om te verhinderen dat men door zijn buurman, diens bedienden of anderen begluurd worde, en het zal dan te bezien staan of eene grille bedekt met plaatijzer, zink, rietmatten of wel met eene digte beplanting of iets anders — zoo als sommige eigenaars zich hebben uitgelaten tegen die onvrijheid en onveiligheid te zullen aanwenden — ten slotte niet even onsierlijk, zoo niet erger, dan eene heining zal zijn; terwijl door zoodanige bedekking dan toch ook niet minder het uitzigt, zoo als het namelijk in het adres van den heer TROMP wordt verstaan, zal worden benomen.

Op grond van al het vorenstaande meenen wij U als de slotsom van ons rapport in overweging te moeten geven om te besluiten: dat aan den heer P. H. TROMP op zijn adres zal worden te kennen gegeven, dat uwe Vergadering geene termen heeft gevonden om in deze tusschen beide te treden, en zijn verzoek alzoo wordt afgewezen en dat van dit besluit tevens mededeeling zal worden gedaan aan de heeren N. J. STORM VAN S' GRAVESANDE C. S. als beschikking op hun adres.

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

De Secretaris, J. L. NIERSTRASZ, *l. S.*
De Burgemeester, J. F. HOFFMAN."

Dit rapport werd met de bijlagen gedrukt aan de leden rondgedeeld, zullende dat rapport een nader punt van beraadslaging uitmaken.

En 16°, van den Commissaris des Konings eenige aanmerkingen op de verordening regelende de invordering van de schoolgelden. — Ter visie gelegd met het rapport deswege van de commissie voor de huishoudelijke verordeningen, om in de volgende vergadering in overweging te worden genomen.

Na de mededeeling der ingekomen stukken was in de eerste plaats aan de orde de benoeming van een verificateur bij de belastingen op voorwerpen van verbruik. Met 27 stemmen werd J. van Klaveren daartoe benoemd, terwijl 4 blanco-biljetten waren ingeleverd.

Vervolgens werd de heer F. van Vollenhoven Gz. met 25 tegen 2 stemmen benoemd tot makelaar in assurantie; er werden 4 blanco-biljetten in de bus gevonden.

Daarna herinnerde de Voorzitter, dat hij ten gevolge zijner herkiezing tot lid van den Raad ook had opgehouden ambtenaar van den burgerlijken stand te zijn, weshalve tot eene nieuwe benoeming moest worden overgegaan. Met 29 stemmen werd de heer Burgemeester alsnu op nieuw tot derden ambtenaar van den burgerlijken stand benoemd; 1 stem was op den heer Schadee uitgebragt.

Eindelijk kwam nog in behandeling het voorstel van Burgemeester en Wethouders tot het nemen van een besluit tot het sloopen van het bouwvallig pand aan de Hoogstraat, op den hoek der Naauwe Kerkstraat, wijk 7, n.° 66. — Zonder beraadslaging werd dat voorstel bij acclamatie goedgekeurd.

Niets meer te behandelen zijnde werd de openbare zitting gesloten, terwijl daarna nog eene korte zitting met gesloten deuren gehouden werd.

STATEN-GENERAAL.

Tweede Kamer.

Zitting van Donderdag 24 November.

Bij den aanvang der zitting van de Tweede Kamer van heden, deelde de Voorzitter mede dat de eindverslagen gereed waren over de hoofdstukken III, IX B en XII der Staatsbegrooting van 1860, benevens het eindverslag van de wet op de middelen; en dat tot rapporteurs benoemd zijn voor het wetsontwerp tot herziening van de regten van in- en uitvoer van visch, de heeren Zijlker, Gevers, Sloet, van Eck en Delprat.

Aan de orde was de voortzetting der beraadslaging over § 2 van het voorloopig verslag betrekkelijk het wetsontwerp tot vaststelling van het gebruik van het koloniaal batig slot van 1857.

§ II.

Overdreven inmenging der Vertegenwoordiging in Koloniale zaken.

De heer *Thorbecke* stond bij twee punten stil.

In de eerste plaats bij een onderzoek van hetgeen ten aanzien der kolonien bij de herziening de Grondwet was voorgevallen. Niets minder was juis dan de voorstelling des Ministers dat het eerste voorste der Staatscommissie impliciter zou bevatten de toepassing van de constitutionele beginselen op de Kolonien. De spreker trad in een historisch betoog omtren hetgeen in den boezem der Staatscommissie was verlangd, alwaar groot verschil van gevoelen had geheerscht. Hierbij verklaarde de spreker dat [illegible] persoonlijk was geweest tegen de inlassching in he ontwerp der Staatscommissie van de bepaling, da de Minister van Kolonien verpligt zou zijn all opening en verantwoording te geven. Vooreerst omdat het hem overbodig toescheen, daar die ver pligting reeds was opgenomen in het ontwerp e ten tweede omdat de bepaling zelve te ver ging De bewering van den Minister, dat de Staats

commissie in de kolonien de constitutionele beginselen zou hebben willen toepassen, was zoo weinig juist, dat de spreker herinnerde aan de Memorie van Toelichting tot het ontwerp der Staatscommissie, waarin als haar gevoelen werd te kennen gegeven dat het bestuur in de Kolonien vrijer en onbeperkter moest zijn dan het bestuur hier te Lande, en dat aan de magt des Gouverneurs-Generaal door het Ministerie van Kolonien meer ruimte moest worden gelaten dan sedert eene reeks van jaren welligt het geval was. Nu vroeg de Minister waarom men bedoelde bepaling niet in de Grondwet had opgenomen en of de Minister nu kon handelen alsof zij werkelijk in de Grondwet opgenomen ware. De reden kon de spreker niet zeggen, hij had niet gezeten in den Raad der Ministers; waarschijnlijk omdat ze overbodig was, maar de geest van de Grondwet is zeer zeker die geweest, welke de heer van Twist gisteren had ontwikkeld. Die geest wilde contrôle van de zijde der Kamer; het niet overnemen der bepaling slaat dus niet op hetgeen waartegen de Minister de Kamer thans wilde waarschuwen. De spreker was zelfs overtuigd dat, indien de Kamer aan des Ministers raad gehoor gaf, de Minister zelf daarover leed zou gevoelen, daar het hem een genoegen en een genot moest zijn om inlichting en rekenschap in het openbaar te geven. Gisteren was ook ter sprake gebragt het amendement dat in 1850 in de scheepvaartwetten was gebragt: men had de aanneming daarvan beschouwd als een inbreuk op hetgeen aan den Koning behoorde te zijn voorbehouden, als eene greep van de Wetgevende Magt in de koloniale aangelegenheden, die te ver ging. De spreker wilde wel verklaren dat hij, indien hij lid geweest ware, tegen het amendement zou hebben gestemd, maar geenszins omdat het zou strijden tegen de voorschriften der Grondwet met betrekking tot het koloniaal beheer, maar alleen omdat het amendement hem toescheen te zijn protectionistisch en omdat het beginsel waarop het steunde niet goed was, daar men zich alleen had behooren te bepalen, gelijk ook in het Regerings-reglement was geschied, tot de verklaring dat de tarieven zouden worden vastgesteld bij de wet.

In de tweede plaats behandelde de spreker het punt van de bijzondere betrekking van den Minister van Kolonien tot den Gouverneur-Generaal, welke betrekking gisteren ter sprake was gebragt, in verband met de rekenschap die de Minister van Kolonien verpligt zou zijn van ieder punt, van elke bijzonderheid, van al hetgeen in Neerlandsch Indie gebeurt, te geven. Ten aanzien van het betoog van den Minister van Kolonien maakte de spreker eene enkele opmerking vooraf. Die Minister had vooral geklaagd over de ongegronde verwijten die men tegen hem en den Gouverneur-Generaal rigtte. Spreker meende dat *ongegronde* verwijten geen kwaad konden, en het den Minister gemakkelijk zou vallen die tot zwijgen te brengen. Spreker zou kunnen begrijpen dat men verlangde *gegronde* verwijten niet te hooren, maar ongegronde niet. De Minister had voorts gisteren erkend, dat ook nu nog feitelijk is blijven bestaan de afhankelijke betrekking van den Gouverneur-Generaal ten aanzien van den Minister van Kolonien, en het was op grond daarvan dat de Minister veel meer was toegedaan het stelsel betrekkelijk de verantwoordelijkheid, ontwikkeld door den heer van Twist, dan dat hetwelk door den spreker gisteren was voorgestaan. De heer van Twist had gezegd dat den Minister van Kolonien was de eenige verantwoordelijke man; de Gouverneur-Generaal was ondergeschikt en moest dat blijven. Spreker meende dat het in den aard der zaak lag dat de zelfstandigheid van den Gouverneur-Generaal beperkt moest worden door de bevelen des Konings, doch daaruit volgde nog niet, dat in Indie hoegenaamd geene zelfstandigheid moest bestaan. Hij meende dat men geen grenzeloos gebruik van de magt des Opperbestuurs moest maken, door den Gouverneur-Generaal te beletten om over elke zaak eene beslissing te nemen zonder vooraf de bevelen van den Minister te hebben ontvangen. Dat was niet overeenkomstig met de Grondwet of met het Regerings-reglement.

Het Regerings-reglement had den Gouverneur-Generaal eene groote mate van zelfstandige magt toegekend, regten zelfs van meer omvang dan de Kroon zelve bezat. Maar wanneer de Minister van Kolonien gaat treden in de plaats van den Gouverneur-Generaal; wanneer de Gouverneur-Generaal niets anders was dan een figurant, dan een pop waarvan iedere beweging getrokken werd door de draden die in handen waren van den Minister van Kolonien, zou men dan kunnen zeggen, dat dit de ware inrigting was? Menigmalen wees men op het groote dat door Graaf van den Bosch in Indië was tot stand gebragt. Maar zou hij dit hebben kunnen doen, wanneer men destijds zoodanig stelsel had doen gelden? Juist sedert Graaf van den Bosch had men de Gouverneurs-Generaal tot bloote werktuigen van den Minister verlaagd. Vooral, had de Minister gezegd, moet het gezag van den Gouverneur-Generaal niet worden ondermijnd. De spreker was er ten volle van overtuigd dat hij moest hebben eene morele overmagt, eene onkreukbare magt om te handelen tegenover de ambtenaren, tegenover de Europesche en inlandsche bevolking. Maar was het denkbeeld van zoodanige magt en invloed voor toepassing mogelijk, wanneer elk bijzonder bevel uit de bureaux van het Departement van Kolonien komen moest; en hoe zou men kunnen verwachten dat in buitengewone omstandigheden met kracht en met beleid zou worden gehandeld door den Gouverneur-Generaal, die gewoon was geworden te loopen aan den leiband van den Min. van Koloniën. Ook in dit opzigt beriep de spreker zich op het voorbeeld van Engeland. Hetgeen de Minister daarvan gisteren had gezegd, had op den spreker geen grooten indruk gemaakt; want indien men trad in een onderzoek van de oorzaken van den opstand in Britsch Indië, dan zou deze kunnen worden toegeschreven aan den zeer weinig berekenden invloed van bijzondere genootschappen, om O. I. te Europeaniseren, maar de zelfstandigheid van het bestuur in O. I. is nooit aangetast en de spreker beriep zich op de handelingen van het Engelsche Parlement, alwaar men dikwerf luide had geklaagd over handelingen van den Gouverneur-Generaal en daarop had het Engelsche Ministerie zich steeds beroepen op de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van den Gouverneur-Generaal als de man die de zaak beslissen moest. Hij herinnerde aan den storm die tegen lord Canning was losgebroken, en wat had de uitkomst bewezen?

De heer *van Hall* wilde in geene nieuwe breedvoerige beschouwing treden over hetgeen eigenlijk was eene incidenteele questie, die niet regt stond in het eigenlijk verband der zaak waarover thans gediscussieerd werd. Er was geen voorstel en geene motie gedaan, en hetgeen men thans deed was eigenlijk eene bespreking zonder doel. Eerst dan wanneer eenig voorstel gedaan was, zou ieder zijn best doen, om te trachten zijne denkbeelden te doen zegevieren. De questie zelve was meermalen reeds in de Kamer besproken en hij geloofde zelfs dat de heer Thorbecke vroeger, wat het resultaat betrof, strijdvoerende tegen het toenmalig lid, den heer Jongstra, van eene andere meening geweest was dan thans. In de questie zelve wenschte de spreker dus niet te treden maar zich alleen te bepalen tot eene waarschuwing, nl. om al wat uit den mond van den vorigen spreker kwam betrekkelijk den uitleg van de Grondwet, met groote voorzigtigheid aan te nemen, en altijd in het oog te houden dat de bepalingen der Grondwet niet zijn zoo als dat lid ze zou hebben gewenscht. De uitmuntende geschriften door dat lid geschreven, bewijzen dat de Grondwet van 1848 ten dezen opzigte geen voorstander vindt in dien spreker; en nu wilde hij hem niet beschuldigen van reactie tegen de Grondwet, maar het was toch zeer zeker eene poging om in de uitlegging der Grondwet die denkbeelden te doen prevaleren die hij in de Staatscommissie niet had kunnen doen zegevieren. Deze volharding deed dat lid eer aan, maar de Kamer moest van hare zijde wel toezien dat zij niet op een verkeerd terrein werd gebragt. Er was hier geene questie over de Grondwet. Er was hier sprake van vragen en inlichtingen, die niet door de Kamer maar door enkele leden gedaan werden, en dan zeide hij met een geacht spreker (wiens naam hij niet noemen wilde om den schijn van persoonlijkheid te vermijden) „ één lid der Kamer „mag niet doen wat de Kamer zelve niet zou mogen „doen." De Minister was dus volkomen in zijn regt om, indien hij het noodig achtte, op dergelijke vragen niet te antwoorden; alleen wanneer de Kamer vroeg, kon er questie zijn, in hoe ver de Minister tot antwoorden verpligt was.

Wat betreft de ter sprake gebragte verhouding tusschen den Minister van Kolonien en den Gouverneur-Generaal verwees de spreker alleen naar de wet. Art. 37 van het Regerings-reglement bepaalde dat de Gouverneur-Generaal verantwoordelijk was aan den Koning en aan niemand anders. En art. 38 had die bepaling nader bevestigd door de straf te bepalen die de Gouverneur-Generaal bij niet nakoming dier bevelen beloopen zou. Dit was de wet; ze was duidelijk en naar sprekers oordeel zeer wenschelijk. Daardoor toch werd belet òf dat de Gouverneur-Generaal, met a priori opgevatte denkbeelden, in strijd met de wet reactie uitoefent en bijvb. het cultuurstelsel, waarvan de instandhouding bij het reglement is bevolen, zou trachten te sloopen; òf dat een ander Gouverneur-Generaal, door verkeerde raadgevers omringd, verkeerde maatregelen neemt. Wanneer de heer Thorbecke wees op de zelfstandigheid van den Gouverneur-Generaal in Britsch Indie en tegelijker tijd met groote voorzigtigheid had gesproken van die bijzondere genootschappen die Indie trachten te Europeaniseren, dan merkte de spreker op dat het juist geweest is een punt van beschuldiging tegen lord Canning, dat hij die genootschappen in de hand had gewerkt. Wanneer zoodanige zelfstandigheid niet hadde bestaan, zouden de gevolgen niet anders zijn geweest? Overigens toen bestond de O. I. Compagnie; sedert Britsch Indie verklaard is in zekeren zin tot Domein van den Staat, is er in Engeland even als hier een Minister van Kolonien benoemd, die responsabel is, maar ook de bevoegdheid heeft bevelen te geven aan den Gouverneur-Generaal en hem terug te roepen. De spreker kon zich wel denken eene zelfstandigheid tot zekere hoogte, maar niet eene zelfstandigheid van een agent staande beneden een verantwoordelijk Minister van Kolonien. Hij herhaalde dus, dat de niet zelfstandigheid van den Gouverneur-Generaal hem verheugde en dat, hoe hard zij den betrokken persoon moge voorkomen, de zaak zelve nuttig en wenschelijk was.

Spreker ontwikkelde nu nog nader waarom hij gisteren had verklaard met zooveel genoegen de Memorie van Beantwoording des Ministers gelezen te hebben. Hij had gewezen op het gevaar der discussien over sommige koloniale aangelegenheden en wel op twee gronden: Vooreerst omdat de onderwerpen die hier behandeld werden in een vrij Land, waar men hoorde en wederhoorde, naauw raakten de belangen van eene groote bevolking, die wij somtijds door krijgsmagt in bedwang moesten houden, die door fanatisme gedreven en in eene hooge mate onkundig was. In de tweede plaats omdat in deze vergadering zoo niet partijschappen bestaan dan daar toch bestaan kunnen, en dat uit motief van een *factious spirit* kon gezegd worden datgene wat niet was in het belang der Kolonien. Men moest in de Kamer zorgen dat die bevolking niet in twijfel trok noch de handhaving der regten noch onze bedoelingen. En nu zeide de heer van Hoëvell wel dat de Javaan het Bijblad niet las; maar dat de Javaan wel degelijk op de hoogte wordt gehouden van hetgeen zoo al voorvalt, blijkt o. a. daaruit, dat men in het dagblad Nederlandsch Indie van 28 October jl. kon lezen hoe het beruchte manifest van het Bataviaasch Handelsblad — en wanneer hij spreker Gouverneur-Generaal geweest ware, zou hij den schrijver onmiddelijk geëxpulseerd hebben — in de inlandsche talen overgebragt en verspreid werd. Zoo beweerde de heer van Hoëvell ook dat het alleen slechte menschen zijn, die enkel de beschuldiging zonder de verdediging helpen verspreiden. Spreker wilde dat niet ontkennen. Maar wanneer hij zag dat, ofschoon men hier hechtte aan publiciteit, in ons Vaderland onder de oogen der Kamer de debatten getronqueerd werden medegedeeld, verdraaid en verminkt, wat zou dan gebeuren op Java? Hij meende dus met regt te kunnen volhouden, dat de publieke debatten over koloniale aangelegenheden nadeeligen invloed kunnen uitoefenen.

De heer *Thorbecke*, het woord vragende voor een persoonlijk feit, omdat de heer van Hall zou hebben gewaarschuwd aan de leden der Kamer om zich door hem niet te laten brengen op een verkeerd terrein, twijfelde of hij wel ooit het woord voor een persoonlijk feit had gevraagd, doch de hem aangedane krenking was ondragelijk. Het was eene insinuatie om niet te gelooven hetgeen hij had beweerd, en zijne bewering had alleen bestaan uit een historisch betoog, steunende op officiële bescheiden, die met den uitleg der Grondwet niets te doen hadden. En wat de uitlegging van de Grondwet betrof. Omdat hij verlangde dat iets anders in de Grondwet ware gekomen, dan er in geschreven staat, daarom zou hij aan die Grondwet eene andere uitlegging geven. Het was een verwijt, dat door zijn geheele parlementaire leven werd weêrsproken. Hij had juist menigmalen in de Vergadering er voor gestreden, en bepaaldelijk bij het reeds aangehaalde voorbeeld betrekkelijk het amendement op de scheepvaartwetten, om in de plaats van de Grondwet niet te stellen het verlangen van hetgeen men daarin zou hebben gewenscht te zien opgenomen. Het was een eerste pligt om eerlijk de wet uit te leggen en uit te voeren, en zijn geweten zeide hem dat hij dien pligt steeds met de meeste naauwgezetheid had betracht.

De heer *van Hall* verheugde zich dat de heer Thorbecke het woord had gevraagd, want indien hij spreker werkelijk de Kamer zou hebben gewaarschuwd om geen geloof te slaan aan de daadzaken door den heer Thorbecke omtrent de Grondwetsherziening medegedeeld, hij zou verkeerd gehandeld hebben; maar hij had alleen gezegd voorzigtig te zijn waar dat lid sprak over de *uitlegging* der Grondwet, doch die was in een geest, strijdig met hetgeen tegen den zin van dien spreker in de Grondwet is opgenomen.

De heer *Rochussen, Minister van Kolonien,* wenschte zich niet te verdiepen in eene geschiedenis van de Grondwets-herziening, doch alleen te constateren dat in den boezem der Staats-Commissie, van de toenmalige Regering en van de Kamer, groot verschil van gevoelen heerschte; maar dat de Kamer wilde geweerd hebben te groote inmenging der Wetgevende Magt in koloniale zaken. Afgescheiden van alle bijzonderheden geloofde de Minister dat geen lid der Vergadering, die onpartijdig de Grondwets-herziening naging, tot een ander resultaat zou komen, dan dat de Kamer van 1848 ten aanzien van het koloniaal terrein zeer conservatief was. Mogt de Minister zich al vergist hebben omtrent hetgeen in het eerste ontwerp van de Staats-Commissie had gestaan, zeker is het althans dat de bepaling, dat de Minister van Koloniën verpligt zou zijn alle opening en verantwoording te geven, niet is opgenomen in de Grondwet, en dat dus de Minister niet kan handelen alsof die bepaling opgenomen ware. Vooral sedert eenige maanden had hij meer en meer de overtuiging gekregen dat het overbrengen van de Wetgevende Magt voor de kolonien in Nederland op den duur onhoudbaar was en zeer slechte gevolgen zou hebben. Ook de Minister zou den Gouverneur-Generaal meer zelfstandigheid toewenschen; ook hij geloofde dat groote daden moeijelijk gevorderd konden worden van een beperkt agent. Hij stemde den heer Thorbecke toe dat Graaf v. d. Bosch niet zou hebben kunnen uitvoeren wat hij werkelijk uitgevoerd heeft, indien hij geleefd hadde in den tijd waarin de koloniale onderwerpen zoo geliefkoosd zijn bij de Kamer, waarin het stelsel van interpellatien en van motien van orde is ingevoerd; hij geloofde zeer zeker dat dit Graaf van den Bosch eenigermate zou hebben belemmerd. Dat kon ook niet anders, wanneer men bij het nemen van elken maatregel de vraag moest overwegen: hoe zal ik dat verantwoorden als het eens niet goed uitvalt? De Minister gaf het ook toe dat het beheer in Oost-Indië minder zelfstandig is geworden na Graaf van den Bosch; doch het geschiedde ten deele op diens eigen wensch, om het door hem ingevoerde stelsel, het jonge plantje dat eerst begon te kiemen, te stutten en te beveiligen. Maar de Minister verschilde met den heer Thorbecke in gevoelen, dat de zelfstandigheid van den Gouverneur-Generaal voor 1848 zoo beperkt zou zijn als thans. Te dien aanzien meende de Minister uit eigen ondervinding te mogen spreken, en indien hij niet vreesde de discussien te lang te rekken, zou hij daarvan een aantal treffende voorbeelden kunnen mededeelen. Hij moest erkennen dat de betrekkingen van den Minister, *omdat* deze verantwoordelijk was en *omdat* in de Kamer zoo dikwerf de koloniale zaken ter sprake werden gebragt, dat die betrekkingen tot den Gouverneur-Generaal meer en meer vermenigvuldigd en moeijelijker werden. De Minister zou wenschen de zelfstandigheid van den Gouverneur-Generaal te verhoogen, maar hij zag er de mogelijkheid niet van in, nu telken jare bij elke gelegenheid de koloniale aangelegenheden in al hare bijzonderheden ter sprake worden gebragt. Indien de Minister trachten wilde de zelfstandigheid van den Opperlandvoogd te verhoogen, dan moest hij ook de Kamer verzoeken, hem omtrent de bijzonderheden van het beheer niet zooveel te interpelleren en om niet zooveel wenken te geven, waarvan men verlangt dat ze aan den Gouv.-Generaal worden overgebragt. En wat nu betrof de zelfstandigheid van de Gouverneurs in Britsch-Indië, had de Minister, die vijf maanden lang geheel Britsch-Indië had doorreisd, de stellige ondervinding opgedaan dat daar nog veel sterker werd geklaagd over de bevelen, zelfs omtrent de kleinste bijzonderheden, die uit Londen kwamen. Destijds stond Britsch-Indië onder het beheer der O. I. Compagnie, bestaande uit een Raad van 24 Directeuren, die verdeeld waren in zes afdeelingen, waarvan elke bepaalde onderwerpen behandelde. Elke afdeeling maakte de aanschrijvingen gereed, niet alleen voor den Gouverneur-Generaal, maar zelfs voor de ondergeschikte Gouverneurs der presidentschappen, en de voorzitter der O. I. Compagnie, thans Minister van Koloniën, viseerde slechts de decreten der afdeelingen. Na de opheffing der Compagnie wordt tegenwoordig de Minister van Koloniën ondersteund almede door een raad van 24 leden, maar de wijze van werken verschilt niet veel van die onder de Compagnie. De Minister kwam tot de slotsom, dat, hoezeer ook hij wenschte dat de Gouverneur-Generaal zelfstandig zij, hij moest verklaren, dat, zoolang wij noodig hadden de koloniale bijdragen, zoowel voor hetgeen men noemde de rentebetaling der Indische schuld, als hetgeen daarenboven onmisbaar was tot dekking der Staatsuitgaven, en zoolang de ministeriële verantwoordelijkheid voor den Minister van Kolonien evenzeer bestond als voor de andere Ministers, hij Minister de mogelijkheid niet inzag om de zelfstandigheid van den Gouverneur-Generaal te verheffen in die mate als hij zelf wenschelijk zou achten.

De heer *van Nispen van Sevenaer* erkende het regt van inmenging der Kamer in koloniale aangelegenheden; daaruit vloeiden groote verpligtingen voor de Vertegenwoordiging voort in het belang der overzeesche bezittingen zelve. Van dat regt zonder misbruik, daar het anders groote schade zou kunnen veroorzaken, gebruik makende, zou men daardoor verkeerde handelingen kunnen te keer gaan. In de openbaarheid der beraadslagingen zag hij waarborg genoeg om daar buiten te doen beoordeelen in hoe ver de bevoegdheid der Kamer in dit opzigt tot nuttige uitkomsten leidde. Het door hem bedoelde regt moest, dacht hem, door de Regering om der gevolgen wille niet te zeer bestreden worden.

§ 3.

Wet regelende de wijze van beheer en verantwoordig der Koloniale geldmiddelen.

De heer *van Hoëvell* herinnerde hoe nu reeds vijf Ministers elkander waren opgevolgd zonder dat de bedoelde wet tot stand was gekomen, daarbij de verschillende phases doorloopende die in deze zaak waren opgemerkt geworden. Van den tegenwoordigen Minister had hij spoedige voldoening aan het voorschrift der Grondwet verwacht: 1°, omdat deze als lid der Kamer bij het onderzoek van het eerste ontwerp, de hooge noodzakelijkheid van een spoedig tot stand komen der wet had erkend, en 2°, omdat in het ministerieel programma was verklaard dat die wet eene der eerste zou zijn, waaraan het Ministerie zijne aandacht zou wijden. Met leedwezen had de spreker nu uit § 3 van de Memorie van Beantwoording gezien, dat de Minister verklaart niet zoo spoedig als de Kamer verlangde, de bedoelde wet op nieuw te kunnen indienen. De Minister zeide dat in het voorloopig verslag der Kamer stellingen en eischen voorkwamen, die onbestaanbaar en onvereenigbaar waren met een klemvol bestuur in de overzeesche bezittingen; die stellingen en eischen behoorde de Minister te wederleggen, maar ze waren geene redenen om de wederindiening der wet uit te stellen. Spreker meende dan ook dat de Minister in die memorie zonder omwegen had verklaard, dat hij geenerlei bepaalde toezegging omtrent den tijd der wederindiening geven kon. Hij meende dat de pertinente belofte, afgelegd in het ministerieel programma, niet was vervuld, wanneer men alleen eene wet indiende en ze daarna weder terugtrok; doch dat met die belofte te goeder trouw was bedoeld het tot stand brengen van de wet. Spreker hoopte dan ook dat de Minister hem te dien aanzien eene meer geruststellende verklaring geven zou, en wel in dien zin, dat de wet nog gedurende deze Zitting zou kunnen tot stand komen.

De heer *Rochussen, Minister van Kolonien*, toonde aan dat de belofte, neergelegd in het Ministerieel programma, vervuld was. Steeds was de Minister van gevoelen geweest dat de wet op de comptabiliteit in het Moederland vooraf moest gaan, doch hij had om aan de Grondwet te voldoen eene poging gewaagd, ... karakter zou hebben gehad. Hij was daarbij uitgegaan van hetgeen hij zoo dikwerf in de Kamer had gehoord, nl. dat men niet in alle détails wenschte te treden, dat men slechts groote sommen als punten van uitgang wilde hebben vastgesteld.

Het was dan ook de eerste wet geweest, die volgens het Ministerieel programma van wege het Ministerie werd aangeboden. Acht maanden later ontving de Minister eerst het voorloopig verslag; hij dacht daarin het bewijs te zien dat de Kamer zelve inzag dat de zaak niet zoo grooten spoed eischte; en toen hij dat verslag gelezen had, zag de Minister dat de Kamer niet tevreden was met de globale opgaven en dat ze meer bepaald o. a. de handelingen van de Handelmaatschappij wilde ondergeschikt maken aan de bepalingen van de Rekenkamer. Er kwam eene andere ervaring bij, waaruit bleek dat in de praktijk, indien de wet ware tot stand gekomen, 's Lands belangen in hooge mate zouden zijn benadeeld. Een zamenloop van omstandigheden maakte dit jaar onverwijld handelen noodzakelijk. Versterking van het leger, verbetering van het lot van den officier, uitzending van 32,000 ton steenkolen (die meer dan 1½ millioen zullen kosten), dat alles zou onmogelijk geweest zijn, indien de Minister aan eene begrooting gebonden ware geweest. Bovendien bevatte het voorloopig verslag punten van Indische huishouding, die zeer moeijelijk konden worden beslist zonder raadpleging van het Indisch bestuur. Dit alles bij elkander genomen maakte het onmogelijk de zaak zoo spoedig af te doen als men wel verlangde. De Minister maakte ook de opmerking dat ook in Engeland de begrooting van Indië niet aan het Parlement werd onderworpen, dat het Parlement wel in kennis werd gebragt door staten en *blue books* van den stand der zaken, doch dat over die stukken zelfs geene commissien werden benoemd. De Minister eindigde met te verklaren dat hij, om den heer van Hoëvell elke nieuwe teleurstelling te besparen, op dit oogenblik geenerlei belofte kon doen omtrent den tijd van wederindiening der wet op de Indische comptabliteit.

Nadat de heer *van Hoëvell* den Minister nader beantwoord had, en daarbij zijn leedwezen had betuigd over de teleurstelling, die hij door het antwoord des Ministers had ondervonden, werden de debatten gesloten.

§ IV.

Verordeningen voortvloeijende uit het Regerings-reglement.

Geene discussie.

§ 5.

Raad van Nederlandsch Indië.

Geene discussie.

§ 6.

Akademie te Delft. Radicaal. Benoeming van Ambtenaren.

De heer *van Hoëvell* besprak de inrigting van de Delftsche Akademie, het aldaar gegeven onderwijs, de vervanging van den raad van bestuur door een directeur enz. Hij geloofde uit hetgeen in de gewisselde stukken voorkwam, dat de hervorming dier instelling nog niet op handen was, waaraan echter behoefte was wanneer hij het oog vestigde op den maatregel, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van mei jl., dienende tot voorloopige voorziening in de behoefte van ambtenaren voor de dienst in Nederl. Indië. Die maatregel was zijns inziens genomen om jongelieden naar de Delftsche Akademie te lokken, maar daardoor was men in een ongeregelden toestand geraakt. Om dat te bewijzen bragt hij ter sprake de benoeming van personen tot ambtenaar van de 1ste klasse krachtens art. 9 van genoemd besluit, welke aanstellingen om de daarbij plaats gehad hebbende omstandigheden afkeuring verdienden, evenzeer als de aanstelling, naar aanleiding van hetzelfde art. 9 van in Oost-Indië gevestigde ambtenaren, die, hier overgekomen om zich aan het examen bij de Delftsche Akademie te onderwerpen ter bekoming van het radicaal, afgewezen waren. Om een en ander geloofde hij dat er dringende behoefte aan verandering bestond.

De heer *van Eck* beklaagde zich over de omstandigheid dat de Minister van Kolonien te dezen opzigte geene genoegzame inlichtingen had gegeven.

De *Minister van Kolonien* herinnerde er aan dat de Delftsche Akademie eigenlijk niet behoorde onder zijn bestuur. Maar daar die inrigting strekt om Indische ambtenaren te vormen, had hij er toe bijgedragen door de benoeming van hoogleeraren, die hierin van dienst konden zijn. Onzeker was het welke hervorming die instelling moest ondergaan; hij zou steeds zorgen dat aldaar menschen opgeleid werden die geschikt waren in Indië nuttig werkzaam te zijn. Om aanvankelijk iets te doen had hij onder anderen het bestuur eenige verandering doen ondergaan, en was een directeur, met Indië bekend, aan het hoofd gesteld; dergelijke maatregel konde eene hervorming voorbereiden. Het Koninklijk besluit van mei strekt om te voorzien in de behoefte van het oogenblik aan ambtenaren; en die maatregel was toegepast op kandidaten die bewijzen van geoefendheid in bijzondere vakken hadden geleverd. Hij herinnerde zich niet afwijkingen in de toepassing van het radicaal-stelsel te hebben toegelaten, ook niet met betrekking tot de voorbeelden, welke zoo in het verslag der Kamer als in de beraadslaging waren aangehaald. De daarbij bedoelde personen, hiervan kon hij de vezekering geven, hadden alle vereischten gehad om in de termen van art. 9 van gemeld besluit te vallen, of op andere wijze hierin bevoordeeld te worden.

De heer *van Hoëvell* merkte in het door den Minister aangevoerde aan, dat ook, bij afwijzing te Delft, men een goed ambtenaar kan zijn, weshalve bij het bestaan van de Akademie niet zeer noodig keurde.

De heer *Duymaer van Twist* herinnerde met weinige woorden aan het gebeurde eenigen tijd geleden om in de behoefte aan controleurs der tweede klasse te voorzien; een maatregel die, naar hij geloofde, goed gewerkt had, al had men toen ter tijde alleen jongelieden kunnen bekomen.

Nadat de *Minister van Kolonien* en de heer *Duymaer van Twist* nog kortelijk het woord hadden gevoerd, werden de beraadslagingen over dit onderwerp gesloten verklaard.

§ 7.

Koninkl. besluit van 13 Januarij 1854.

De heer *van Eck* kwam terug op het meermalen besproken punt betrekkelijk de wenschelijkheid eener herziening van het Koninkl. besl. van 13 januarij 1854, rakende de openbaarmakingen van stukken uit het koloniaal archief. De Regering zelve had de overmatige gestrengheid en de onvolledigheid van dat besluit erkend, en de spreker meende dat het was in het belang eener goede orde en van het regt om dat besluit te herzien. Vroeger had de Minister zelfs verklaard niet ongenegen te zijn deze zaak bij de wet te regelen en nu verklaarde de Minister in de Memorie van Beantwoording, dat hij met dat gevoelen niet instemde. Spreker wenschte daaromtrent eenige nadere inlichting te ontvangen, te meer daar hij oordeelde dat deze zaak geene koloniale kennis vereischte en de Kamer dus allezins bevoegd was deze zaak te regelen.

(*Zie het vervolg in de Courant.*)

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.